

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU
- MOTIVACE K ROZHODNUTÍ VYKONÁVAT PPPD

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

Autor práce: Bc. Helena Kučerková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: třetí

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

20. 3. 2019

Děkuji vedoucímu diplomové práce Ing. Jaroslavu Šetkovi, Ph.D. za jeho vedení, podnětné rady a připomínky. Za konzultaci výzkumné části práce děkuji RSDr. Jánů Mišovičovi, CSc. Poděkování patří též Mgr. Romanu Maškovi, vedoucímu oddělení sociálních věcí Krajského úřadu v Plzni a Bc. Janě Žůrkové, koordinátorce služby Adite pro náhradní rodiny Plzeň, za poskytnutí informací a podnětných připomínek.

Obsah

Úvod.....	6
1 Systém náhradní rodinné péče v České republice	8
1.1 Úvod do systému náhradní rodinné péče	8
1.2 Formy náhradní rodinné péče.....	9
1.2.1 Osvojení.....	9
1.2.2 Poručenství.....	9
1.2.3 Svěření do péče jiné osoby	10
1.2.4 Pěstounská péče	10
2 Pěstounská péče na přechodnou dobu	12
2.1 Pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu.....	12
2.2 Vývoj pěstounské péče na přechodnou dobu	13
2.3 Děti v pěstounské péči na přechodnou dobu.....	14
2.4 Osoba pěstouna	16
2.5 Příprava a průběh pěstounské péče na přechodnou dobu.....	18
2.6 Doprovázení a služby pěstounům	19
2.7 Finanční aspekty pěstounské péče na přechodnou dobu.....	20
2.8 Pěstounská péče na přechodnou dobu v Plzeňském kraji	21
3 Motivace	23
3.1 Pojem motivace.....	23
3.2 Motivace k vykonávání pěstounské péče na přechodnou dobu	24
3.3 Postoje k otázce finanční motivace pěstounů na přechodnou dobu.....	26
4 Metodika výzkumu	28
4.1 Formulace výzkumných otázek.....	28
4.2 Metody získávání dat	28
4.3 Výzkumný soubor	29

4.4	Etika výzkumu	30
4.5	Realizace výzkumu	31
4.6	Analýza dat.....	31
5	Výsledky analýzy dat.....	32
5.1	Základní charakteristiky účastnic výzkumu.....	32
5.2	Trs Lásky k dětem	33
5.3	Trs Finanční okolnosti.....	34
5.4	Trs Zázemí	35
5.5	Trs Zkušenosti s PPPD.....	36
5.6	Shrnutí výsledků.....	38
5.6.1	Odpovědi na výzkumné otázky.....	39
	Závěr	42
	Seznam použitých zdrojů.....	44
	Seznam zkratk	49
	Seznam příloh	50
	Přílohy.....	51
	Abstrakt.....	55
	Abstract	56

Úvod

Institut pěstounské péče na přechodnou dobu je v České republice velmi diskutovaným fenoménem. Do naší legislativy byl včleněn novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v roce 2006. Účelem jeho přijetí byla profesionalizace pěstounské péče a snaha o snížení počtu dětí umístěných v ústavních zařízeních, zejména dětí ve věku do tří let.¹ V praxi však začal být více využíván až po roce 2013, kdy se další novelou jmenovaného zákona dostalo větší pozornosti mj. právům a povinnostem osob vykonávajících pěstounskou péči na přechodnou dobu, byl podrobněji upraven postup svěřování dětí do této péče a došlo ke změně finančního zajištění.

Od přijetí uvedené novely je možné v médiích sledovat diskuzi, kterou rozpoutalo zejména zvýšení finanční odměny. Z úst některých politiků i laické veřejnosti je možné slyšet kritiku, vycházející z pochybností, zda hlavním motivem k vykonávání pěstounské péče na přechodnou dobu není jen finanční ohodnocení. S těmito negativními názory jsem se setkala i osobně během své profesní praxe, kdy jsem působila jako pracovník agendy dávek pěstounské péče. Tato zkušenost mne vedla k zamyšlení, co je tou hybnou silou, která vede k rozhodnutí vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. Odměna pěstouna může být jistě stabilním příjmem, otázkou však je, zda může být sama o sobě motivací k pěstounské péči na přechodnou dobu. Druhou skutečností, která mne přivedla k volbě tématu bakalářské práce, byl můj zájem o oblast náhradní rodinné péče, o pěstounskou péči obzvlášť. To dokládá fakt, že jsem se během jejího psaní stala dobrovolníkem jedné neziskové organizace, pověřené doprovázením pěstounů.

Cílem této bakalářské práce je seznámit s problematikou pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice, zjistit, co je možnou motivací k rozhodnutí vykonávat tento typ péče a zhodnotit, jakou roli zde hrají finanční okolnosti. K dosažení cíle bude použita metoda zpracování teoretických poznatků získaných studiem dostupných zdrojů. Pro zhodnocení možné motivace a role finanční motivace bude doplněna o kvalitativní výzkum realizovaný formou rozhovorů s několika pěstouny na přechodnou dobu v Plzeňském kraji a pracovníky působícími v oblasti náhradní rodinné péče. Na základě výsledků výzkumu bude odpovězeno na výzkumné otázky:

---

¹ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní rodinná péče*, s. 89.

- Jaká může být motivace pro rozhodnutí vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu?
- Jakou roli může zaujímat finanční motivace v rozhodnutí vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu?

Bakalářská práce bude rozčleněna do pěti kapitol. Pěstounská péče na přechodnou dobu je jednou z forem náhradní rodinné péče. Pro zasazení do kontextu se proto první kapitola bude zabývat právě systémem náhradní rodinné péče v České republice. Budou zde stručně vymezeny formy náhradní rodinné péče a následně typy pěstounské péče.

Druhá kapitola bude představovat seznámení s problematikou pěstounské péče na přechodnou dobu. Pozornost bude věnována osobě pěstouna i dětem svěřovaným do tohoto typu péče. Zmíněn bude postup pěstounské péče na přechodnou dobu a institut doprovázení. Vzhledem k dílčímu cíli bude jedna podkapitola věnována finančnímu zajištění a s ohledem na lokaci aktérů výzkumu bude též stručně popsána situace pěstounské péče na přechodnou dobu v Plzeňském kraji.

Dílčí cíl práce je zaměřen na motivaci, proto bude motivace tématem další, v pořadí třetí, kapitoly. Popsána bude jednak obecně, jednak ve vztahu k pěstounské péči na přechodnou dobu. Doplněna bude o uvedení příkladů protichůdných názorů na možnou finanční motivaci osob vykonávající pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Čtvrtá a pátá kapitola bude věnována výzkumu, nejdříve metodice výzkumu, následně analýze výsledků. V závěrečném shrnutí budou zodpovězeny výzkumné otázky, výsledky výzkumu budou porovnány s teoretickými poznatky.

Pro práci budou použity publikace týkající se oblasti náhradní rodinné péče, zejména autorů Trnkové (Náhradní péče o dítě, 2018), Sychrové (Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče, 2015), Pazlerové (Pěstounská péče, 2016), Vágnerové (Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči, 2012) a Nožířové (Náhradní rodinná péče, 2012). Pro dosažení větší aktuálnosti budou doplněny internetovými zdroji a články. Kapitola o motivaci bude čerpat především z titulů Nakonečného (Motivace chování, 2014) a Plhákové (Učebnice obecné psychologie, 2003). Výzkumná část se bude opírat zejména o knihy Hendla (Kvalitativní výzkum, 2012) a Miovského (Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu, 2006).

1 Systém náhradní rodinné péče v České republice

Pěstounská péče na přechodnou dobu je součástí systému náhradní rodinné péče. Pro uvedení do problematiky a správné pochopení dalšího textu se proto první kapitola zabývá obecně systémem náhradní rodinné péče v České republice.

1.1 Úvod do systému náhradní rodinné péče

Nejdůležitějšími osobami pro dítě jsou bezpochyby jeho rodiče. Jejich výchova a působení ovlivňují jeho další život a způsoby, jakými se dokáže vyrovnat se svým životem, pomáhají k formování jeho identity.² Rodina je považována za základní jednotku společnosti, je přirozeným prostředím pro výchovu dětí. Nastávají však situace, kdy se rodiče nemohou o dítě z různých důvodů starat, péči nezvládají nebo ji vykonávat nechtějí.³ Takové dítě má podle Úmluvy o právech dítěte nárok na zvláštní ochranu a pomoc ze strany státu, který je povinen zabezpečit mu náhradní péči.⁴

Náhradní péče se tedy týká dětí, které nemohou být ve své rodině, a to trvale či dočasně. Jejich rodiče nemohou výchovu zajistit, nebo je výchova těchto dětí vážně ohrožena či narušena.⁵ Sychrová uvádí, že většina těchto dětí své rodiče má, menšinu tvoří děti, jimž jeden či oba rodiče zemřeli. Náhradní péče zahrnuje dvě základní formy, ústavní a rodinnou, přičemž při rozhodování soudu má v návaznosti na Úmluvu o právech dítěte náhradní rodinná péče přednost před umístěním dítěte do ústavní výchovy.⁶ Náhradní rodinná péče dává dětem možnost vyrůstat v přirozeném rodinném prostředí.⁷

Je třeba zmínit důležitost sanace rodiny. Jejím účelem je obnovit narušené funkce rodiny tak, aby se dítě mohlo do rodiny vrátit a tento návrat byl v jeho zájmu. Existují však situace, kdy sanace není úspěšná či není možná, pak je třeba hledat náhradní stabilní prostředí.⁸

---

² Srov. VÁGNEROVÁ M. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*, s. 6.

³ Srov. SOS dětské vesničky (kol. autorů). *Vzdělávání pro pěstouny a zájemce o pěstounskou péči*, s. 5.

⁴ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem* (dále jen ZSPOD s komentářem), s. 130.

⁵ Srov. SYCHROVÁ, A. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*, s. 8.

⁶ Srov. SYCHROVÁ, A. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*, s. 8.

⁷ Srov. SMOLÍKOVÁ, V. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, s. 9.

⁸ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, s. 12.

1.2 Formy náhradní rodinné péče

Mezi formy náhradní rodinné péče literatura řadí osvojení, pěstounskou péči, svěření do péče jiné osoby a poručenství v případě, kdy poručník o dítě osobně pečuje.⁹ Systém náhradní rodinné péče prošel v posledních letech velkými změnami, které přinesl občanský zákoník účinný od ledna 2014 a zákon o sociálně-právní ochraně dětí účinný od ledna 2013. Občanský zákoník přesněji vymezil práva a povinnosti rodičů a náhradních rodičů v jednotlivých typech náhradní rodinné péče, zřetelně odlišil osvojení a pěstounskou péči.¹⁰ Podle této nové úpravy je osvojení právně začleněno do kategorie příbuzenství a švagrovství a nikoliv mezi formy jiné péče o dítě.¹¹ Společnými znaky všech forem náhradní rodinné péče je jejich schvalování soudem a především zásada, kterou se řídí, a tou je zájem, prospěch a blaho dítěte.¹²

1.2.1 Osvojení

Pro osvojení se běžně používá též termín adopce. Podle občanského zákoníku se jím rozumí přijetí cizí osoby za vlastní, kdy mezi osvojencem a osvojitelem vzniká stejný vztah, jaký je mezi rodiči a dítětem. K rozhodnutí soudu je třeba souhlasu rodiče dítěte, přičemž matka dítěte může dát tento souhlas nejdříve šest týdnů po narození dítěte, otec ihned po narození. Zaniká příbuzenský poměr mezi osvojencem a původní rodinou, vznikají nové vztahy s osvojitelem, dítě získává nové příjmení. Po uplynutí tří let od rozhodnutí se osvojení stává nezrušitelným.¹³ Jedná se o extrémní opatření, kterým se v podstatě mění identita dítěte, dítě se stává členem nové rodiny. Mělo by být proto zváženo až tehdy, když byly vyčerpány všechny možnosti návratu dítěte do biologické nebo širší rodiny.¹⁴ Zezulová uvádí, že o adopci usilují především bezdětné páry, jejichž motivací je tak naplnění jejich rodičovské role.¹⁵

1.2.2 Poručenství

Poručníka jmenuje dítěti soud v případě, kdy zde není rodič s plnou rodičovskou odpovědností. Získává všechny práva a povinnosti vůči dítěti jako rodič vyjma

---

⁹ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, s. 12.

¹⁰ Srov. NADAČNÍ FOND J&T. *Na cestě ke specializaci pěstounské péče*, s. 3.

¹¹ Srov. SYCHROVÁ, A. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*, s. 8.

¹² Srov. SOBOTKOVÁ, I., OČENÁŠKOVÁ, V. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli (dále jen PP očima dospělých)*, s. 10.

¹³ Srov. Zákon č. 89/2012, *občanský zákoník* (dále jen OZ), §794 - §845

¹⁴ Srov. SYCHROVÁ, A. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*, s. 9.

¹⁵ Srov. ZEZOLOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*, s. 17.

povinnosti vyživovací.¹⁶ Podstatou není osobní péče o dítě, ale správa jeho záležitostí včetně jmění. Za formu náhradní rodinné péče ho lze považovat v případech osobní péče. V takovém případě je na něj z hlediska hmotného zabezpečení pohlíženo jako na pěstouna a náleží mu při splnění dalších zákonných podmínek dávky pěstounské péče.¹⁷ Poručník je povinen pravidelně podávat soudu zprávy týkající se zájmů dítěte a správy jeho majetku. Nevzniká mezi nimi příbuzenský vztah.¹⁸

1.2.3 Svěření do péče jiné osoby

Jestliže o dítě nemůže pečovat rodič ani poručník, může jej soud svěřit do péče jiné osoby. Soud vymezuje práva a povinnosti pečující osobě a současně stanovuje výživné rodičům dítěte. Upřednostňovány jsou příbuzní či osoby dítěti blízké.¹⁹ Nedochází ke statusové změně v postavení dítěte, zůstává i jeho přirozená rodina. Účelem je zajistit dítěti pečovatele po dobu, po kterou o něj nejsou schopni z objektivních příčin osobně pečovat rodiče. Svěřenectví není zprostředkováno OSPOD, avšak OSPOD vykonává dohled nad prospíváním dítěte svěřeného do péče jiné osoby.²⁰

1.2.4 Pěstounská péče

Do pěstounské péče soud svěří dítě, pokud o něj nemůže pečovat žádný z rodičů ani poručník. Zaniká pak nejpozději dnem, kdy dítě nabude plné svéprávnosti, tj. zpravidla zletilostí, ev. dříve rozhodnutím soudu.²¹ Ve Slovníku sociální práce je pěstounská péče definována jako. *“Forma náhradní rodinné péče, kterou v ČR garantuje a financuje stát.(...)”*²² Jedná se o formu NRP u dětí, které nejsou (na rozdíl od osvojení) právně volné, tzn. rodiče se o ně nemohou nebo nechtějí starat, ale projevují o ně zájem.²³ Nedochází ke změně statusu dítěte jako u osvojení.²⁴ Pěstoun o dítě osobně pečuje, avšak není jeho zákonným zástupcem a nemá vůči dítěti vyživovací povinnost, ta zůstává jeho rodičům.²⁵ Ti mají vůči dítěti rodičovskou odpovědnost (např. právo rozhodovat o jeho záležitostech), zároveň mají i povinnosti, např. hrazení výživného

---

¹⁶ Srov. OZ, §928 – 942.

¹⁷ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, s. 101.

¹⁸ Srov. SOS dětské vesničky. *Vzdělávání pro pěstouny a zájemce o pěstounskou péči*, s. 7.

¹⁹ Srov. OZ, §953 – 957.

²⁰ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, s. 79 – 86.

²¹ Srov. Tamtéž, s. 79.

²² MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 143.

²³ Srov. NOŽÍŘOVÁ, J. *Náhradní rodinná péče*, s. 16.

²⁴ Srov. SMOLÍKOVÁ, V. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, s. 11.

²⁵ Srov. SYCHROVÁ, A. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*, s. 11.

prostřednictvím příslušného úřadu.²⁶ Další podstatný rozdíl oproti osvojení spočívá v zachování kontaktu s biologickými rodiči, v zájmu dítěte je tento vztah prohlubovat.²⁷

1.2.4.1 Typy pěstounské péče

Pěstounskou péči můžeme rozdělit takto:²⁸

podle příbuznosti

- *zprostředkovaná* – bývá označována jako „klasická“ pěstounská péče. Pěstounem je osoba nepříbuzná vůči dítěti.
- *příbuzenská* – jedná se o specifický případ, který nepodléhá zprostředkování krajským úřadem ani MPSV. Pěstounem je někdo z rodiny svěřeného dítěte, většinou prarodič dítěte.²⁹

podle počtu dětí

- *individuální* – do pěstounské péče je svěřeno jedno nebo dvě děti.
- *skupinová* – rodina má v pěstounské péči více dětí (např. sourozence), jedná se např. o velké pěstounské rodiny či tzv. SOS vesničky.³⁰

podle délky pobytu v pěstounské rodině

- *dlouhodobá* – vhodná pro děti, které mohou být umístěny v této náhradní péči až do své zletilosti.
- *krátkodobá* – (tj. pěstounská péče na přechodnou dobu) vhodná pro děti, které potřebují umístit do náhradní péče na přechodnou dobu, než se vrátí zpět do své biologické rodiny či než budou svěřeny jiné náhradní rodině na dlouhou dobu.³¹

Trnková upozorňuje, že v současnosti dochází ke změně v chápání pěstounské péče. Oproti minulosti má být pojmána jako dočasná forma péče o dítě, dokud nepominou překážky bránící návratu do biologické rodiny.³² Tomuto názoru odpovídá skutečnost, že dlouhodobou péči v roce 2006 doplnil institut pěstounské péče na přechodnou dobu. Jemu bude věnována pozornost v následujících kapitolách.

---

²⁶ Srov. SOS dětské vesničky. *Vzdělávání pro pěstouny a zájemce o pěstounskou péči*, s. 6.

²⁷ Srov. SYCHROVÁ, A. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*, s. 11.

²⁸ Srov. MPSV ČR. *Pěstounství je profese*, s. 13.

²⁹ Srov. NOŽÍŘOVÁ, J. *Náhradní rodinná péče*, s. 16.

³⁰ Srov. MPSV ČR. *Pěstounství je profese*, s. 13.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 13.

³² Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, s. 79 – 80.

2 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Jedním z cílů práce je seznámit s problematikou pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice. Tato kapitola se proto zabývá představením tohoto institutu, zmíněn je jeho vývoj. Pozornost je věnována osobě přechodného pěstouna i dětem svěřovaným do přechodné pěstounské péče, postupu a průběhu PPPD, institutu doprovázení. S ohledem na dílčí cíl práce se jedna podkapitola věnuje finančnímu zajištění PPPD. Respondenti, oslovení v rámci vlastního výzkumného šetření, jsou z Plzeňského kraje, jsou proto uvedeny též informace o situaci pěstounské péče na přechodnou dobu v tomto kraji. Pro označení pěstouna na přechodnou dobu je v práci používáno též označení osoba v evidenci či přechodný pěstoun, pro pěstounskou péči na přechodnou dobu též označení přechodná pěstounská péče.

2.1 Pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu je jednou z forem náhradní rodinné péče. Jejím účelem je umožnit dětem vyrůstat v náhradním rodinném prostředí u proškolených pěstounů krátkodobě po omezenou dobu. Tím jim je zabezpečeno právo na rodinný život dané Úmluvou o právech dítěte a v souladu s principy Národní strategie ochrany práv dětí.³³ MPSV ČR doporučuje využívat tento institut ve všech případech, kdy děti nemohou dočasně žít se svou rodinou. Měla by být využívána v situacích, kdy:

- **rodiče po určitou dobu nemohou pečovat o dítě**, ale je zde předpoklad možného návratu do původní rodiny,
- **pro dítě se hledá dlouhodobější řešení jeho situace** – dlouhodobá pěstounská péče nebo osvojení.³⁴

Pěstounská péče na přechodnou dobu má tedy poskytnout rodičům dítěte čas k vyřešení své situace, aby byli znovu schopni převzít dítě do své péče, nebo se pro dítě našla jiná vhodná stabilní náhradní rodina.³⁵ Dítě lze do této péče svěřit pouze rozhodnutím soudu na návrh OSPOD obce s rozšířenou působností. Soud je povinen minimálně jednou za tři měsíce přezkoumat důvody, pro něž bylo dítě do přechodné péče svěřeno. Osoby, které mohou pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávat, jsou zapsány ve zvláštní evidenci vedené krajskými úřady, hovoří se proto o nich jako

---

³³ Srov. MACELA, M. *Informace o postupech umístování dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu* (dále jen Inf. o PUD do PPPD) [online].

³⁴ Srov. MPSV ČR. *Metodické doporučení MPSV ČR č. 6/2009* [online].

³⁵ Srov. BUBLEOVÁ, V, FRANTÍKOVÁ, J., VYSKOČIL, F., VÁVROVÁ, A., POKORNÁ, P. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka* (dále ZI o PP), s. 10.

o osobách v evidenci. Maximální doba trvání pěstounské péče na přechodnou dobu je jeden rok. Tato doba by měla být dostatečná pro vyřešení situace, jež byla důvodem pro svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu. OSPOD musí sledovat situaci na straně dítěte a jeho rodičů a spolu se soudem konat tak, aby situace dítěte byla vyřešena do jednoho roku.³⁶

Klimeš uvádí, že existuje velké množství typů pěstounské péče na přechodnou dobu, lze ji dělit z různých hledisek. Každý typ s sebou nese jinou obtížnost, která závisí na různých faktorech, jako je věk dítěte, konflikt mezi náhradními a biologickými rodiči, míra rozeštvanosti rodičů a identifikace dítěte s rodiči.³⁷ Podle Nožířové je možné rozlišit dva základní typy PPPD:

- ranou PPPD – péče o novorozence ihned po propuštění z porodnice;
- akutní PPPD – řešení situace, kdy se dítě náhle ocitlo bez péče rodičů (např. hospitalizace rodičů, výkon vazby).³⁸

2.2 Vývoj pěstounské péče na přechodnou dobu

Pěstounské péče na přechodnou dobu je ustanovena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociální právní ochraně dětí, od roku 2006. Dle Trnkové byla účelem přijetí tohoto institutu profesionalizace pěstounské péče a snížení počtu dětí v ústavních zařízeních, především malých dětí v dětských domovech do tří let.³⁹ V praxi však nebyl tento institut zpočátku příliš využíván. Důvodem byla zřejmě malá osvěta i negativní postoj odborné veřejnosti. První pozitivní změna nastala v roce 2009, kdy manželé Hláskovi spustili projekt Narodit se do rodiny.⁴⁰ Druhou významnou změnu pak přinesla novela uvedeného zákona účinná od 1. 1. 2013, která mj. důsledněji stanovila práva a povinnosti pěstounů (osob v evidenci), změnila systém jejich finančního zajištění, upravila evidenci osob a způsob svěřením dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu. V NOZ je pěstounská péče na přechodnou dobu pouze zmíněna s tím, že podrobnosti upravuje právě zákon o sociálně-právní ochraně dětí.⁴¹ Ze statistik MPSV ČR lze vyčíst, že zatímco v roce 2012 bylo umístěno do PPPD 41 dětí, za rok 2017 se jednalo již o 730 dětí.⁴²

---

³⁶ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J. *ZSPOD s komentářem*, s. 193-196.

³⁷ Srov. MPSV ČR. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmenší děti*, s. 67.

³⁸ Srov. NOŽÍŘOVÁ, J. *Náhradní rodinná péče*, s. 19 – 21.

³⁹ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, s. 89.

⁴⁰ Srov. NOŽÍŘOVÁ, J. *Náhradní rodinná péče*, s. 19.

⁴¹ Srov. SMOLÍKOVÁ, V. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*, s. 61 – 62.

⁴² Srov. MPSV ČR. *Statistiky MPSV* [online], rok 2012 a 2017.

2.3 Děti v pěstounské péči na přechodnou dobu

„Děti přijímané do náhradní rodinné péče mají tytéž potřeby, požadavky a práva jako všechny ostatní děti, tj. právo na lásku, bezpečí, výchovu a vzdělání, na zdravotní a sociální péči, na zajištěnou budoucnost a na mnoho dalších okolností, jež spolupůsobí v jejich zdravém psychosociálním vývoji.“⁴³

Pěstounská péče na přechodnou dobu se nejčastěji využívá pro tyto děti:

- o něž rodič nemůže dočasně pečovat;
- které se ocitly v krizové situaci, a doba přechodné péče poskytne čas pro zvážení možnosti návratu do původní rodiny;
- týrané, opuštěné či nalezené, pro něž se hledá řešení trvalého charakteru;
- jejichž rodiče vyjádřili úmysl předat dítě k osvojení a dosud neuplynula doba pro udělení či odvolání souhlasu s osvojením.⁴⁴

Středisko náhradní rodinné péče ve svém výzkumu v roce 2010 zjišťovalo mezi laiky i odborníky názor na to, které dítě je vhodné pro umístění do pěstounské péče na přechodnou dobu. Odborníci i rodiny se shodli na vhodnosti tohoto institutu pro novorozence a kojence, za další vhodnou věkovou kategorií označili předškoláky a mladší školní věk. Za vhodnou ji považovali využívat k řešení krizové situace v rodině (nemoc rodiče, krátkodobý výkon trestu, potíže s občanstvím, dočasná ztráta bydlení). Váhali nad vhodností této péče u dětí týraných a zneužívaných, problematická se jevila péče o dítě s handicapem. Odborníci i rodiče se dále shodli na tom, že pěstounská péče na přechodnou dobu by měla být specializovaná právě podle kategorií jako je věk, či určité specifikum podobně jako je tomu ve Velké Británii.^{45 46}

Je zřejmé, že role pěstounů se liší podle věku a situace dítěte.⁴⁷ V následujících řádcích bude proto stručně popsáno specifikum péče v jednotlivých věkových kategoriích.

---

⁴³ BUBLEOVÁ, V. in MATOUŠEK, O. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*, s. 20 – 21.

⁴⁴ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, s. 90.

⁴⁵ Srov. KONEČNÁ, H., SUDOVOVÁ, M. *Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu*, str. 37 – 50.

⁴⁶ Anglický systém rozlišuje mnoho typů pěstounské péče, je to např. pěstounská péče krizová, respitní (odpočinková), nápravná, terapeutická, příbuzenská, krátkodobá, dlouhodobá, PP zaměřená na péči o sourozence či specializovaná na matky s dětmi. Srov. NADAČNÍ FOND J&T. *Na cestě ke specializaci pěstounské péče* [online], s. 15-16.

⁴⁷ Srov. PAZLEROVÁ, H. *Pěstounská péče. Manuál pro pomáhající profese* (dále jen PP. Manuál), s. 155 – 158.

Děti kojeneckého věku

Hlavním úkolem pěstouna v tomto věku je zajistit kvalitní základní péči a především podporovat schopnost dítěte navázat citovou vazbu s pečující osobou. Schopnost navazovat pevné citové vazby se tvoří v průběhu prvních měsíců života, proto je pro dítě důležité, aby o něj pečovala jedna stálá osoba a podporovala jeho citovou vazbu doslova všemi smysly, což není v sebelepší ústavní péči možné. Schopnost navazovat citové vazby dítě rozvine při budování vztahu s osvojiteli či biologickými rodiči.⁴⁸ Z vědeckých studií vyplývá zjištění, že děti, které neměly možnost prožít ranou zkušenost individuálního, emočně vřelého vztahu, se v dalších fázích života potýkají s vyšší nemocností, mívají nižší sociální uplatnění, více se u nich vyskytují závislosti, vyšší míra nezaměstnanosti, častěji se dopouštějí trestné činnosti.⁴⁹

Děti předškolního věku

V tomto věku nabývá na důležitost výchovné působení na dítě, je důležité nastavovat mu hranice, současně však dávat najevo bezpodmínečné přijetí. Tyto děti mají za sebou traumatizující zkušenosti (ztráta rodiče, sourozenců, špatná předchozí péče atp.), pěstoun spolu s odborníky by měl pomoci vyrovnat se s jejich následky. Předpokladem adekvátních reakcí pěstouna na chování dítěte je znalost jeho anamnézy a životní situace.⁵⁰

Děti školního věku

Školní věk je považován za období, kdy dochází k oficiálnímu vstupu dítěte do společnosti. Nástup do školy je pro dítě důležitým sociálním mezníkem. U dítěte v tomto období dochází postupně k proměně dětského uvažování.⁵¹ Pěstoun by měl s dítětem otevřeně komunikovat o jeho situaci, měl by pro ně být důvěryhodným dospělým. Některé děti potřebují pomoc se školními povinnostmi, mívají mezery ve vědomostech, problémy s chováním ve škole. Pěstoun by mu měl umět pomoci, hájit jeho zájmy a komunikovat se školou.

---

⁴⁸ Srov. PAZLEROVÁ, H. *PP. Manuál*, s. 155

⁴⁹ Srov. MPSV ČR. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*, s. 8.

⁵⁰ Srov. PAZLEROVÁ, H. *PP. Manuál*, s. 156 – 157.

⁵¹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*, s. 94-99.

Dospívající

Tato věková kategorie je pro umístování do pěstounské péče na přechodnou dobu nejméně častá. Je považována za problematičtější, pěstouni mají obavy z výchovných problémů či negativního vlivu na vlastní děti. Hlavním úkolem pěstouna je poskytnout dospívajícímu bezpečné vlídné prostředí s jasnými pravidly.⁵²

2.4 Osoba pěstouna

Důležitou osobou, které je třeba věnovat pozornost, je osoba pěstouna. Jaká by měla být, jsou na ni kladeny speciální nároky? Uvádí se, že na přechodné pěstouny je třeba pohlížet jako na profesionály. Jejich úkolem je poskytnout dítěti na omezenou dobu láskyplné a stabilní prostředí, pomoci mu vyrovnat se s obtížnou životní situací, řešit jeho předchozí traumata, jeho aktuální psychosociální problémy i zdravotní stav, zároveň připravovat dítě na jeho návrat do rodiny či přechod do jiné péče trvalého charakteru.⁵³ Očekává se od nich též spolupráce s odborníky (např. lékaři, doprovázející organizace, OSPOD) a s rodinou dítěte, biologickou či s rodinou budoucích osvojitelů.⁵⁴

Škoviera v souvislosti s osobou náhradního rodiče (tedy nejen pěstouna na přechodnou dobu) řeší dilema odbornosti versus lidství. Následně dochází k závěru, že je zcela pochopitelně potřeba oboje. Za významné pro dobré náhradní rodičovství považuje též víru v Boha a vzdělávání se v problematice náhradního rodičovství.⁵⁵

Podle Trnkové by přechodný pěstoun měl být schopen přijmout svou roli dočasného pečovatele. Vytvořit dítěti potřebné zázemí, navázat důvěrný vztah, ale zároveň neupínat se na dítě jako na vlastní a dítě neupínat na sebe. Mělo jít spíše než o rodičovský vztah, o takový jaký je mezi vnoučetem a prarodičem či mezi neteří (synovcem) a tetou či strýcem.⁵⁶

Ze zahraničních autorů se otázkou, co činí z osoby pečující o dítě profesionála, zda odborné znalosti a dovednosti či skutečnost, že za péči pobírá plat, zabývali angličtí autoři Cameron a Maginn. Došli k závěru, že ideální profesionální pečující osoba by měla mít vysoce specializované znalosti vývojových potřeb dětí a současně disponovat terapeutickými dovednostmi.⁵⁷ Slovenská autorka Búšová uvádí, že ideální profesionální

---

⁵² Srov. PAZLEROVÁ, H. *PP. Manuál*, s. 157 – 158.

⁵³ Srov. Tamtéž, s. 155.

⁵⁴ Srov. MACELA, M. *Inf. o PUD do PPPD* [online], s. 2.

⁵⁵ Srov. ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*, s. 61 – 68.

⁵⁶ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, s. 92.

⁵⁷ Srov. CAMERON, S. R. J., MAGINN, C. *Cesta k pozitivním výsledkům u dětí v náhradní péči*, s. 11.

matka by měla být schopna zachovat rovnováhu mezi profesionalitou a osobním zaangažováním, což však v praxi není snadné.⁵⁸

Jaké jsou **nároky kladené na osobu pěstouna**? Mezi kritérii pro výběr osob vhodných pro pěstounskou péči na přechodnou dobu vydaných MPSV ČR je uvedeno, že by se mělo jednat o vyzrálou osobnost s životní zkušeností, ve věku 28 – 65 let. Dalšími požadavky jsou bezúhonnost, absence závislostí a rizikového životního stylu v jeho anamnéze, dobrý zdravotní stav, vyloučení patologie osobnosti a psychických poruch, absence nezpracovaných traumat z minulosti. Měl by mít odpovídající rozumové schopnosti, být trpělivý, vědom si svých předností i nedostatků, schopný uznat svou vlastní chybu. Měl by být připraven předat přijaté dítě dál a neočekávat od něj vděk. Důležitá je motivace pěstounů a pochopitelně schopnost dávat lásku a přijetí.⁵⁹ Podle odborníků na náhradní rodinnou péči by mělo jít kromě již uvedeného o vyzrálou osobnost, empatickou, s výchovnými kompetencemi, s vhodným materiálním zázemím a zázemím osob, které s nimi mohou náročnou péči sdílet. Nezbytná je ochota spolupracovat s budoucími osvojiteli či dlouhodobými pěstouny a pomáhat dětem se osamostatnit z přechodné péče do péče následné.⁶⁰

V roce 2015 byl organizací LUMOS proveden průzkum, který mapoval pěstounskou péči na přechodnou dobu v sedmi krajích České republiky. Z jeho výsledků vyplynul mj. závěr, že typickým pěstounem je čtyřicátnice se středoškolským vzděláním, která pracuje v pomáhající profesi, žijící v domácnosti s partnerem. Vzhledem k tomu, že ráda pečuje o děti, rozhodne se vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, což považuje za smysluplnou a zajímavou práci.⁶¹

Osobnostní charakteristiky jsou předmětem počátečního posuzování zájemců o pěstounskou péči na přechodnou dobu. Pro komplexnost výsledného obrazu je posuzována i rodinná (partnerská) situace, životní úroveň a úroveň bydlení a podpůrná síť (např. dostupnost podpůrných služeb).⁶² Pro ucelenou představu o tom, co PPPD obnáší, je více informací o přípravě a průběhu PPPD uvedeno v následující podkapitole.

---

⁵⁸ Srov. BÚŠOVÁ ŠMAJDOVÁ, K. *Profesionální rodičovství*, s. 187.

⁵⁹ Srov. MACELA, M. *Inf. o PUD PPPD*, s. 3.

⁶⁰ Srov. KLÁPŠŤOVÁ, Z. *Pěstounská péče na přechodnou dobu u nás i v zahraničí* [online], s. 3.

⁶¹ Výzkum byl realizován kvantitativní metodou, technikou dotazníkového šetření, účastnilo se ho 192 pěstounů na PD ze 7 krajů ČR (Jihočeského, Karlovarského, Královehradeckého, Moravskoslezského, Pardubického, Zlínského a z Prahy). Srov. LUMOS. *Pěstounská péče na přechodnou dobu. Výsledky průzkumu mezi pěstouny na přechodnou dobu (dále jen PPPD. Výsledky výzkumu)* [online], s. 22.

⁶² Srov. MACELA, M. *Inf. o PUD PPPD*, s. 2-3.

2.5 Příprava a průběh pěstounské péče na přechodnou dobu

Usnesení soudu o svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu předchází řada činností a kroků. Jedná se o poměrně zdlouhavý proces, který představuje náročný a odborný postup mnoha orgánů. Na odborném posouzení se podílejí např. psychologové, lékaři, pedagogové a právníci.⁶³ Na stránkách provozovaných metodičkou organizace Dobrá rodina lze dohledat informaci o průběhu pěstounské péče na PD zjednodušeně rozčleněnou do několika fází:⁶⁴

1. **Fáze přípravy** – zájemce podá žádost obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Pracovník pověřený agendou náhradní rodinné péče shromáždí všechny potřebné podklady, které předepisuje zákon o SPOD, a po provedení sociálního šetření v rodině žadatelů vypracovává stanovisko k žádosti o zařazení žadatele do evidence, které spolu s kopií celé dokumentace neprodleně postupuje příslušnému krajskému úřadu. Zájemci následně musí projít procesem posuzování, které zahrnuje psychologické vyšetření, posouzení zdravotního stavu posudkovým lékařem, psychologické vyšetření dětí a přípravu dětí žijících v rodině a zhodnocení přípravy na přijetí dítěte. Psychologické vyšetření se zaměřuje na osobnost žadatele, kvalitu rodinného prostředí a zkoumá též jeho motivaci pro podání žádosti o zařazení do evidence. Další podmínkou je absolvování odborné přípravy v rozsahu 72 hodin (u klasické PP je to 48 hod). Po odborném posouzení vydá krajský úřad správní rozhodnutí o zařazení nebo nezařazení žadatele do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu (dále jen „evidence osob“).⁶⁵
2. **Fáze pohotovosti** – po zařazení do evidence osob je třeba uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s OSPOD nebo neziskovou organizací pověřenou k doprovázení pěstounů. V této fázi nastává pro pěstouny čas čekání na zprávu z OSPOD o dítěti, které je třeba převzít do péče. Pěstoun musí mít připraveno vše na příchod dítěte včetně materiálního vybavení.⁶⁶
3. **Přijetí dítěte** - OSPOD vybere vhodného pěstouna na PD, který má právě volnou kapacitu, a podá návrh soudu, který bezodkladně vydá usnesení o předběžném

---

⁶³ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J. *ZSPOD s komentářem*, s. 185.

⁶⁴ Pěstounská péče na přechodnou dobu (dále jen PPPD) [online].

⁶⁵ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J. *ZSPOD s komentářem*, s. 195; Srov. PAZLEROVÁ, H. *PP. Manuál*, s. 32-33.

⁶⁶ Srov. HLÁSKOVÁ, A. *Pěstounská péče na přechodnou dobu* [online].

opatření. OSPOD informuje krajský úřad i klíčového pracovníka doprovázející organizace, ten následně kontaktuje vybranou rodinu.⁶⁷ Předání dítěte se účastní soudní vykonavatel v doprovodu Policie ČR, zástupce krajského úřadu, pracovník OSPOD, klíčový pracovník doprovázející organizace a ideálně rodič dítěte. Předání obvykle probíhá přímo v rodině dítěte, u novorozenců v porodnici, eventuálně v doprovázející organizaci či na OSPOD.⁶⁸

4. **Průběh PPDP**- pěstoun by měl shromažďovat veškeré poznatky o dítěti, vytvářet mu „deník života“, zaznamenávat do něj, vše co dítě zažilo, jeho vývojové změny. Kromě péče o dítě je nutná spolupráce s OSPOD a doprovázející organizací. Pěstoun je povinen absolvovat další vzdělávání v rozsahu 24 hodin ročně.
5. **Předávání z PPDP** – zahrnuje fázi rozhodování přebírající rodiny, zda dítě převezmou, fázi navazování vztahu s dítětem a fázi přenesení citového pouta dítěte na přebírající rodinu. Není vhodné vztah s pěstouny ukončit náhle, po předání je doporučováno dítě v prostředí přebírající rodiny alespoň jednou navštívit. Poté následuje období respitu do okamžiku nového telefonátu OSPOD či doprovázející organizace o potřebě převzetí dalšího dítěte.⁶⁹

2.6 Doprovázení a služby pěstounům

Pěstouni na přechodnou dobu mají ze zákona určitá práva i povinnosti. Podrobně jsou upravena v dohodě o výkonu pěstounské péče.⁷⁰ Mezi základní práva osob v evidenci patří právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě např. po dobu nemoci pěstouna, právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o dítě starší dvou let v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v roce, dále právo na zprostředkování psychologické či jiné odborné pomoci alespoň jednou za šest měsíců či právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti.⁷¹

Na druhé straně jsou pěstounovi ukládány i určité povinnosti. Jedná se zejména o povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích, povinnost umožnit sledování

---

⁶⁷ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, str. 90 - 91

⁶⁸ Informace poskytnuty Žůrkovou, J., koordinátorkou NRP služby v Adite Plzeň, Diakonie Západ, dne 18. 1. 2019.

⁶⁹ Srov. HLÁSKOVÁ, A., *Pěstounská péče na přechodnou dobu* [online].

⁷⁰ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J. *ZSPOD s komentářem*, s. 340.

⁷¹ Srov. Zákon č. 359/1999 Sb., §47a.

naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat s pracovníkem, který je pověřen sledovat vývoj dětí. V souladu s individuálním plánem ochrany dítěte je též povinen udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitosti dítěte s osobami blízkými, především s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči.⁷²

Dohodu o výkonu pěstounské péče mohou pěstouni uzavřít s OSPOD obecního úřadu s rozšířenou působností, v praxi ji však častěji uzavírají s tzv. doprovázející organizací, kterou si sami vyberou.⁷³

Doprovázení je termín, který není v zákoně definován. Jedná se o soubor služeb, které mají podpořit pěstounskou rodinu v péči o dítě. Doprovázení zahrnuje podporu pěstounů, podporu dítěte a podporu rodiny jako celku. Klíčový pracovník doprovázející organizace spolupracuje s pěstounskou rodinou. Doprovázení má tedy podpůrnou funkci, zatímco OSPOD náleží funkce kontrolní. Pro zajištění kvalitní péče je nezbytná úzká spolupráce mezi OSPOD, krajským úřadem a doprovázející organizací.⁷⁴

2.7 Finanční aspekty pěstounské péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče na přechodnou dobu je finančně podporovaná státem. Osoba v evidenci a dítě svěřené do pěstounské péče mají nárok na dávky pěstounské péče, které upravuje zákon o SPOD.⁷⁵

Okruh dávek pěstounské péče tvoří příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče. Pěstounské péče na přechodnou dobu se týkají pouze první dvě jmenované dávky, ev. příspěvek při ukončení pěstounské péče.⁷⁶

Odměna pěstouna – výše dávky pro osobu v evidenci činí 20000 Kč. Jestliže pečuje o další dítě svěřené do jiného typu péče, zvyšuje se tato dávka za každé takové dítě o 6000 Kč. Nárok na dávku náleží i po dobu, po kterou osoba v evidenci nepečuje o žádné svěřené dítě.⁷⁷

---

⁷² Srov. Zákon č. 359/1999 Sb., § 47a.

⁷³ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, str. 87.

⁷⁴ Srov. PAZLEROVÁ, H. *PP. Manuál*, s. 83 – 85.

⁷⁵ Srov. Zákon č. 359/1999 Sb., § 47e - §47za.

⁷⁶ Srov. Tamtéž, §47i - §47k.

⁷⁷ Srov. Tamtéž, §47i - §47k.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte – nárok na tuto dávku má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče. Výše je stupňována podle věku dítěte⁷⁸ a měsíčně činí:

- 4950 Kč pro dítě ve věku do 6 let,
- 6105 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let,
- 6985 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let,
- 7260 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let.

Příspěvek při ukončení pěstounské péče – jedná se o jednorázovou dávku, na kterou má nárok fyzická osoba, jež byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči. Výše dávky činí 25000 Kč. Smyslem této dávky je finančně zabezpečit osobu, která opouští pěstounskou péči a má se osamostatnit.⁷⁹

Pobírání odměny pěstouna nevylučuje možnost jiného příjmu. Osoba v evidenci může mít příjem z výdělečné činnosti, je možný i souběh se starobním důchodem (nikoliv předčasným). Pěstounská péče na přechodnou dobu není považována za sociální službu podle zákona o sociálních službách, nevztahuje se proto na ni sjednané pojištění obecné odpovědnosti za škodu. Každý přechodný pěstoun proto musí sám zvážit, zda toto pojištění individuálně uzavřít.⁸⁰

Jak již bylo uvedeno, pěstouni mají nárok na poradenství a určité služby. Na úhradu nákladů s tímto spojených je vyplácen **státní příspěvek na výkon pěstounské péče** ve výši 48000 Kč ročně na jednu dohodu o výkonu pěstounské péče. Příspěvek náleží doprovázející organizaci.⁸¹

Z informací MPSV ČR vyplývá, že pěstounská péče na přechodnou dobu je méně nákladná než péče ústavní, současně jde o daleko efektivnějším způsob péče.⁸²

2.8 Pěstounská péče na přechodnou dobu v Plzeňském kraji

Vzhledem k tomu, že respondentky oslovené v rámci výzkumného šetření, pochází z Plzeňského kraje, je vhodné nahlédnout na situaci PPPD v tomto kraji. Z analýzy, kterou provedla organizace LUMOS v únoru a březnu 2018, vyplývá, že Plzeňský kraj se stále potýká s nedostatkem pěstounů, a to dlouhodobých i přechodných. Spolu

---

⁷⁸ Pokud se jedná o dítě, které je podle zákona o sociálních službách považováno za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby, má nárok na dávku ve vyšší částce, stanovené zákonem. Srov. Zákon č. 359/1999 Sb., §47f.

⁷⁹ Srov. NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J. *ZSPOD s komentářem*, s. 360.

⁸⁰ Srov. PAZLEROVÁ, H. *PP. Manuál*, s. 103 – 108.

⁸¹ Srov. Zákon č. 359/1999 Sb., § 47d.

⁸² Srov. MPSV ČR. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmenší děti*, s. 32.

s krajem Ústeckým se dělí o nemilé prvenství v počtu dětí umístěných do zařízení v raném věku. Naproti tomu např. Zlínský a Jihočeský kraj neměly žádné takto umístěné dítě. Z meziročního srovnání je patrné, že klesá počet zájemců o náhradní rodinnou péči, včetně pěstounské péče na přechodnou dobu. Zatímco v roce 2014 bylo podáno sedmnáct žádostí, v roce 2017 to byla jen jedna žádost.⁸³

V Plzeňském kraji bylo k 1. 12. 2018 dvacet pět osob v evidenci pro pěstounskou péči na přechodnou dobu, z nich dvacet tři aktivních. Dosud bylo umístěno v tomto typu péče devadesát tři dětí, které pocházely i z jiných krajů, z toho bylo deset sourozeneckých dvojic. Nejčastěji se jednalo o děti ve věku do tří let, z toho nejvíce miminka přímo z porodnice. Je navázána velmi dobrá spolupráce s Fakultní nemocnicí, díky níž je umožněno pěstounům na přechodnou dobu navštěvovat novorozence již v porodnici. Pomoc pěstounům na přechodnou dobu a službu doprovázení v Plzeňském kraji nabízí např. organizace Domus – centrum pro rodinu, z. s., Diakonie Západ či LATUS pro rodinu, o. p. s.⁸⁴ Diakonie Západ sleduje vývoj v oblasti náhradní rodinné péče v Plzeňském kraji i celé České republice. Doprovází více než sto šedesát pěstounských rodin, z toho však cca osmdesát procent tvoří příbuzenská pěstounská péče.⁸⁵ Přípravné kurzy pro zájemce o pěstounskou péči v Plzeňském kraji realizuje příspěvková organizace kraje – Centrum sociálních služeb Domažlice. Tyto kurzy jsou zaměřeny informačně i zážitkově, kdy cílem zážitkové části je mj. upřesnit představy žadatelů, důraz je kladen na sebezpoznaní.⁸⁶

---

⁸³Srov. DIAKONIE ZÁPAD. *Přechodná pěstounská péče v Plzeňském kraji – vývoj nebo stagnace* (dále jen PPP v PIKr) [online].

⁸⁴ Informace poskytnuty Mgr. Maškem, R., vedoucím odd. sociálních věcí KrÚ v Plzni dne 20. 12. 2018.

⁸⁵ Srov. DIAKONIE ZÁPAD. *PPP v PIKr* [online].

⁸⁶ Srov. MPSV ČR. *Analýza NRP v České republice – závěrečná zpráva* [online], s. 67–68.

3 Motivace

V předchozí části bylo nastíněno, co obnáší problematika pěstounské péče na přechodnou dobu., jakým procesem musí zájemci o přechodnou pěstounskou péči projít, jaké jsou na ně kladeny nároky. Nastává otázka, co vede osoby k rozhodnutí stát se pěstounem na přechodnou dobu. Tématem motivace se zabývá tato kapitola. Nejdříve je vhodné vysvětlit základní pojmy motivace a motiv, následují poznatky o možné motivaci k PPPD čerpané z dostupných zdrojů. Kapitulu uzavírají příklady polemiky názorů týkající se možné finanční motivace přechodných pěstounů.

3.1 Pojem motivace

Pojem motivace vychází z latinského slova „movere“, které v překladu znamená „hýbat“. Pro pojem motiv se v českém jazyce vžil výstižný ekvivalent „pohnutka“.⁸⁷ V literatuře lze najít různé definice pojmu motivace. Plháková ji definuje jako „*souhrn všech intrapsychických dynamických sil neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování i prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního.*“⁸⁸ Nakonečný motivaci označuje za „*proces, který určuje směr, sílu a trvání chování.*“⁸⁹ Pojem motiv lze pak podle tohoto autora chápat v užším smyslu jako vědomé záměry či cíle jednání, v širším pak jako cíle chování vůbec, tedy včetně nevědomých účelů chování.⁹⁰ Zatímco motivaci je možné považovat za určitý proces probíhající v čase, motiv je vnitřní psychologickou příčinou pro uskutečňování tohoto procesu.⁹¹

Motivace chování člověka je složitá. Jedná se o souhrn vrozených i získaných faktorů. Některé pohnutky jsou nevědomé nebo si je lidé uvědomují jen částečně. V motivaci může převažovat jedna pohnutka, většinou je chování způsobeno více příčinami.⁹² Podle Plhákové lze motivy rozdělit na tyto okruhy:

- *motivы sebezáchovné* – biologické pohnutky;
- *motivы stimulační* – vychází z lidské aktivity;
- *motivы sociální* – mají vliv na mezilidské vztahy, regulují je;

---

⁸⁷ Srov. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*, s. 319.

⁸⁸ Tamtéž, s. 319.

⁸⁹ NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 102.

⁹⁰ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*, s. 124.

⁹¹ NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*, s. 23.

⁹² Srov. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*, s. 320.

- *motivy individuálně psychické* – např. hledání smyslu života.⁹³

Základní pohnutky, které ovlivňují chování lidí, vystihuje teorie amerického psychologa Abrahama Maslowa. Maslow potřeby rozdělil do pěti úrovní, od nejnižší po nejvyšší, přičemž podle této teorie neuspokojené potřeby nižší úrovně vítězí v konfliktu nad potřebami úrovně vyšší. Hierarchie potřeb od nejvyšší po nejnižší:

- potřeby seberealizace
- potřeby uznání
- potřeby lásky a náklonnosti
- potřeby bezpečí
- fyziologické potřeby⁹⁴

3.2 Motivace k vykonávání pěstounské péče na přechodnou dobu

Motivace k rodičovství (biologickému i náhradnímu) je ovlivněna mnoha faktory. Pudová potřeba mít děti je vrozená, liší se však její intenzita. Tato potřeba je ve velké míře modifikována psychosociálně, což znamená, že ji ovlivňují další potřeby jako např. potřeba osobního rozvoje a úspěšnosti. Je ovlivněna i společenskými faktory, především hodnotami a normami dané společnosti.⁹⁵

Motivace k přijetí cizího dítěte do rodiny je spojena s tím, jakou hodnotu má dítě pro konkrétního člověka či pár a s hodnotou dítěte ve společnosti. Přestože existují páry, které zůstávají dobrovolně či nedobrovolně bezdětné, dítě zůstává pro člověka vysokou hodnotou.⁹⁶ „Znamená to, že mít děti, starat se o děti, žít s dětmi, přináší také něco radostného, co dospělí lidé vnitřně potřebují, čím lidsky rostou a vyžívají, co jim dává hluboké lidské uspokojení.“⁹⁷ Není v podstatě rozdíl v tom, co dítě přináší svou vlastní existencí rodičům vlastním či náhradním. Matějček uvádí, že životem s dětmi je dospělým uspokojováno několik potřeb. Jedná se o tyto potřeby:

- *Potřeba stimulace* – člověk potřebuje, aby jeho život nebyl prázdný a nudný. K tomu potřebuje podněty, které dává živý tvor.
- *Potřeba smysluplného světa* – dítě dává člověku smysl a cíl jeho konání.
- *Potřeba životní jistoty* – souvisí s potřebou vytvořením citové vazby.

⁹³ Srov. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*, s. 320.

⁹⁴ Srov. Tamtéž, s. 368–371.

⁹⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*, s. 6.

⁹⁶ Srov. SYCHROVÁ, A. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*, s. 54.

⁹⁷ MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*, s. 14.

- *Potřeba pozitivní identity čili vlastního „já“* – znamená přijetí sebe sama, dítě mění společenskou hodnotu rodiče (ať vlastního či nevlastního).⁹⁸

Důvody, proč se lidé chtějí stát pěstouny, mohou být citové i racionální. Jak již bylo uvedeno dříve, zkoumání motivace je součástí posuzování žadatelů, probíhá v rámci psychologického vyšetření. Důležitost správné motivace se projeví po přijetí dítěte.⁹⁹ Motivací k náhradnímu rodičovství se zabývá např. Vágnerová. Z důvodů pro přijetí dítěte do rodiny, které uvádí, lze pro PPPD vybrat zejména **potřebu pomoci dítěti**, které nemá rodinné zázemí. Dále to může být **pocit seberealizace**, jež dává svěřené dítě pěstounovi, a **možnost získávání nových zkušeností a zážitků**.¹⁰⁰

Škoviera rozděluje motivaci pro náhradní rodičovství do tří kategorií, na motivy zveřejněné, motivy neveřejné a motivy skryté.¹⁰¹ Z každé kategorie jsou vybrány ty, které mohou platit i u pěstounské péče na přechodnou dobu.

1. Motivы zveřejněné

1. *Altruistické* – tj. snaha pomoc dětem, které ji potřebují.¹⁰² S altruismem jsou spojena pozitiva ale i možná rizika. Jedním z rizik je tzv. mesiášský komplex, kdy dochází k přecenění vlastních sil a snaze zachránit co nejvíce dětí bez ohledu na své možnosti. Druhým rizikem je vyčerpání organismu spojené s očekáváním vděčnosti.¹⁰³
2. *Profesionální* – zájemci jsou přesvědčeni, že dětem rozumí a umí to s nimi.
3. *Emocionální* – láska k dětem.
4. *Motiv naplnění smyslu života* – po odchodu vlastních dětí z domova či jako přijetí poslání např. v rámci náboženského společenství.¹⁰⁴

2. Motivы neveřejné

- a) *Motiv získání společenského statutu* – péče o dítě je společensky uznávanou morální hodnotou.
- b) *Pragmatismus* – PPPD může představovat získání dostupné práce a možnost smysluplně trávit čas v prostředí, které jiné možnosti neposkytuje.
- c) *Finanční motiv* – jedná se o možnost ekonomického přilepšení.

⁹⁸ Srov. MATĚJČEK, Z. a kol. *Osvojení a pěstounská péče*, s. 56- 57.

⁹⁹ Srov. NADACE J&T *Já pěstoun. Příručka pro zájemce o pěstounství*, s. 8.

¹⁰⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, H. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*, s. 9 -10.

¹⁰¹ Srov. ŠKOVIERA, A.. *Dilemata náhradní výchovy*, s. 54.

¹⁰² Srov. Tamtéž, s. 54.

¹⁰³ Srov. ZEŽULOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*, s. 18 – 19.

¹⁰⁴ Srov. ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*, s. 54.

3. Motivy skryté

- a) *Motiv vykoupení své viny* – souvisí s nezvládnutím výchovy vlastních dětí.
- b) *Řešení partnerské krize* – očekávání, že příchod dítěte zlepší partnerský vztah.
- c) *Motiv očekávání vděčnosti a ocenění ze strany dítěte* – zájemce podvědomě očekává pohlazení a vděčnost dítěte.¹⁰⁵

Motivací k rozhodnutí vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu se zabýval dříve zmíněný výzkum organizace LUMOS v roce 2015. Z výsledků vyplynulo, že pro většinu dotázaných jsou důležitými důvody pro výkon PPPD **možnost napomoci tomu, aby děti nemusely být v ústavu, možnost dělat něco smysluplného a možnost mít doma děti**, protože o ně rádi pečují. Velká část oslovených pěstounů považovala PPPD za **zajímavou práci**, pro více než polovinu respondentů byla důležitá též **možnost pracovat z domova**, a sladit tak svou práci s rodinou.¹⁰⁶

3.3 Postoje k otázce finanční motivace pěstounů na přechodnou dobu

K motivaci profesionálních pěstounů lze dohledat v médiích různé názory. Novela zákona o sociálněprávní ochraně dětí, účinná od ledna 2013, zavedla nárok na odměnu pěstouna pro osoby v evidenci i po dobu, kdy nepečují o svěřené dítě. Přijetí novely předcházela bouřlivá diskuze, byla vetována prezidentem republiky, který se ohrazoval proti profesionalizaci pěstounské péče a obával se mj. státních zásahů do výchovy dětí.¹⁰⁷ Mnoho odborníků, ale i laická veřejnost kritizovalo novelu kvůli nebezpečí, že hlavním motivem k vykonávání pěstounské péče na přechodnou dobu bude finanční motivace.¹⁰⁸ V médiích i vyjádření politiků je možné dohledat mnohá negativní tvrzení, kdy jedním z kritizovaných bodů je právě domnělá finanční motivace. Pro ilustraci zmiňovaných výroků lze uvést názor Schneiberga, že novela jednoznačně podpořila profesionální pěstounství právě finanční motivací,¹⁰⁹ či tvrzení Opálka: „(...) z přechodného pěstounství se stal zjevně kšeft“.¹¹⁰ Zejména v souvislosti s kauzou odebraných dětí české matce norskými úřady velmi kritizovala institut pěstounské péče na přechodnou dobu Chalánková, která se obávala, že si pěstouni udělají z dočasné péče

---

¹⁰⁵ Srov. ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*, s. 54.

¹⁰⁶ Srov. LUMOS, *PPPD. Výsledky výzkumu*, s. 13.

¹⁰⁷ Srov. KLAUS, V. ml. *Norsko je krásná země, ale nepojedu tam* [online].

¹⁰⁸ Srov. RADVANOVÁ, S. a kol., *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*, s. 131.

¹⁰⁹ Srov. BEZDĚKOVÁ, I. *Pěstounem za chvíli. Na chvíli* [online].

¹¹⁰ Srov. STERN, J. *Přechodní pěstouni – spása či omyl?* [online].

o dítě byznys.¹¹¹ Na jiném místě poukazovala na to, že jsou přechodným pěstounům a doprovázejícím organizacím vypláceny nemalé peníze.¹¹² Na její podporu uvedl poslanec Klaus ml. názor, že z profesionálního prostředí dětských ústavů byla část dětí vytlačena do opatrování lidem, kteří se jako pěstouni registrují ze zjištěných důvodů.¹¹³

Jako protichůdnou reakci k předchozím sdělením lze dohledat např. výrok Martinka, podle něhož je přechodné pěstounství „(...) *zaměstnání jako každé jiné, jen bez možnosti čerpat dovolenou či vzít si aspoň volno na víkend, o psychickém vypětí u lidí, kteří se rozhodli poskytovat svou péči a lásku dítěti na určitou dobu, ani nemluvě.*“¹¹⁴ Adamová argumentuje, že přechodným pěstounům sice náleží odměna i v době, kdy nepečují o žádné dítě, avšak musí být připraveni dítě kdykoliv přijmout, což zaměstnání vylučuje.¹¹⁵ Podle Trnkové je třeba si uvědomit, že jde o zaměstnání vykonávané dvacet čtyři hodin denně, sedm dní v týdnu, zatímco zaměstnanci v ústavních zařízeních, pobírající mzdu, nepracují nepřetržitě, nýbrž střídají se po směnách. Pěstounskou péčí tak lze podle jejího názoru chápat jako činnost vykonávanou za peníze, nikoliv pro peníze.¹¹⁶ V příručce pro zájemce o PP se uvádí, že finanční motivace by rozhodně neměla být motivací jedinou. Ukazuje se, že pěstouni motivovaní především stabilním zdrojem příjmu, svou práci brzy ukončí, pokud je sama o sobě nenaplňuje, neboť je velmi náročná.¹¹⁷

Zajímavá se jeví v této souvislosti Beckerova finanční teorie rodiny. Podle ní se lidé o tom, zda mít děti (i zda vstoupit do manželství), rozhodují na základě analýzy nákladů a výnosů, kdy výnosy zde představuje potěšení, pocit, že není jedinec sám. Počet dětí v rodině je pak výsledkem srovnání výnosů ve formě radosti dětí, radosti v rodinném životě a nákladů v podobě obětování příležitostí ve smyslu obětování svého volna, koníčků, kariéry, komfortu a dalších faktorů.¹¹⁸ Tato teorie je jistě aplikovatelná i na případy pěstounských rodin.

---

¹¹¹ Srov. STUHLÍKOVÁ, L. *Hrozí nám Norsko, varuje poslankyně a chce zrušit pěstouny* [online].

¹¹² Srov. CHALÁNKOVÁ, J. *Péče o děti v nouzi je ohrožena* [online].

¹¹³ Srov. KLAUS, V. ml., *Dětské domovy na okraji zájmu* [online].

¹¹⁴ Srov. MARTINEK, J., *Polemika: Pěstované děti za úplatu? Ale jděte* [online].

¹¹⁵ Srov. ADAMOVÁ, A. *Pěstounská péče na přechodnou dobu* [online].

¹¹⁶ Srov. TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*, s. 94.

¹¹⁷ Srov. NADACE J&T. *Já pěstoun. Příručka pro zájemce o pěstounství*, s. 8.

¹¹⁸ Srov. ŠETEK, J. *Gary Stanley Becker, the spiritual father of imperial economic thought*, s. 43.

4 Metodika výzkumu

V předchozích částech práce byla nastíněna problematika pěstounské péče na přechodnou dobu prostřednictvím informací získaných prostudováním dostupných zdrojů, tato metoda byla použita též pro téma motivace pěstounů na PD. Byla uvedena polemika v názorech na možnou finanční motivaci osob v evidenci. Pro vytvoření komplexnějšího pohledu na věc, je potřebné zeptat se na motivaci těch, které se nejvíce týká, tedy pěstounů na přechodnou dobu. Právě tímto vlastním výzkumem se zabývá následující část práce. Vzhledem k malému rozsahu výzkumu, rozhodně nebylo ambicí vytvořit obecně platnou teorii, ale spíše doplnit teoretické poznatky o poznatky z praxe.

4.1 Formulace výzkumných otázek

Cílem praktického výzkumu, jak bylo předesláno výše, bylo zjistit, jaké důvody mohou vést pěstouny na PD k rozhodnutí vykonávat PPPD a jakou roli v jejich rozhodnutí hrají finanční okolnosti.

Byly stanoveny dvě výzkumné otázky:

- Jaká může být motivace osob pro rozhodnutí vykonávat PPPD ?
- Jakou roli může zaujímat finanční motivace v rozhodnutí vykonávat PPPD?

4.2 Metody získávání dat

Za účelem dosažení cíle práce byla zvolena strategie kvalitativního výzkumu. Byl definován jeden cíl a dvě výzkumné otázky. Hendl definuje kvalitativní výzkum jako: „(...) proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“¹¹⁹ Kvalitativní výzkum nejčastěji probíhá v přirozených podmínkách, jeho plán se může měnit a přizpůsobovat podle okolností a dosud získaných poznatků.¹²⁰

Pro získávání dat jsem zvolila metodu dotazování, techniku polostrukturovaného rozhovoru. Základní charakteristikou tohoto typu rozhovoru je definování tzv. jádra interview, které představuje minimum témat a otázek, jež je tazatel povinen probrat. Na jádro se nabalují doplňující témata a otázky, které tazatel považuje za smysluplné nebo vhodně rozšiřující původní zadání. Lze měnit pořadí, jemné nuance ve znění a způsobu

---

¹¹⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*, s. 47.

¹²⁰ Srov. Tamtéž, s. 61.

pokládání otázek.¹²¹ Tato určitá volnost může napomáhat k vytvoření přirozenějšího kontaktu výzkumníka s účastníkem a nižší míra formalizace usnadňuje třídění údajů a práci s nimi. Výhodu lze spatřovat též v možnosti otázky během rozhovoru modifikovat a přidat doplňující či rozšiřující otázky.¹²²

4.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor této bakalářské práce byl tvořen dvěma skupinami respondentů. První skupinu tvořily pěstounky na přechodnou dobu (soubor S1). Druhou představovaly pracovnice z oblasti náhradní rodinné péče (soubor S2).

Výzkumné soubory byly vybrány na základě metody příležitostného výběru v kombinaci s výběrem záměrným (účelovým). Metoda příležitostného výběru využívá k získání účastníků výzkumu příležitostí, které se nabízejí v průběhu jeho realizace.¹²³ Principem záměrného (účelového) výběru je cílené vyhledávání účastníků podle stanovených kritérií. Kritériem je určená vlastnost nebo stav. Na základě tohoto kritéria jsou cíleně vyhledáváni ti jedinci, kteří jej splňují a jsou ochotni se do výzkumu zapojit.¹²⁴

Osoby ze souboru S1 musely splňovat tato kritéria:

- být v evidenci osob, které mohou vykonávat PPPD,
- mít trvalé bydliště na území České republiky,
- mít zkušenost alespoň s jedním dítětem v PPPD.

Za účelem získání kontaktů byly osloveny dvě neziskové organizace, zabývající se doprovázením pěstounů v Plzeňském kraji. Zvoleny byly na základě doporučení Krajského úřadu v Plzni. Takto byly předány kontakty na dvě pěstounky na přechodnou dobu. Prostřednictvím jedné z nich byly následně zjištěny kontakty na další tři přechodné pěstounky. Jedna z nich svou účast z osobních důvodů odmítla.

Kritériem pro výběr souboru S2 byla profesní zkušenost s prací s pěstouny na přechodnou dobu v Plzeňském kraji. Na Plzeňský kraj jsem se zaměřila z důvodu svého bydliště i působíště svého budoucího pracovního uplatnění. Účelem bylo zjištění jejich pohledu na institut pěstounské péče na přechodnou dobu. Oslovena byla pracovnice OSPOD nejmenovaného obecního úřadu s rozšířenou působností, na níž

---

¹²¹ Srov. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu* (dále jen *Kvalitativní přístup*), s. 160.

¹²² Srov. REICHEL, J. *Kapitoly z metodologie sociálních výzkumů*, s. 111-112.

¹²³ Srov. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup*, s. 133.

¹²⁴ Srov. Tamtéž, s. 135.

jsem získala kontakt na KÚ v Plzni, a dále pracovnice výše zmiňovaných neziskových organizací doprovázející pěstouny na přechodnou dobu. Pracovnice OSPOD a jedna z doprovázejících pracovnic souhlasily s rozhovorem, druhá odmítla z důvodu pracovní vytíženosti.

Tabulka č. 1 – charakteristika výzkumného souboru S1

Označení respondentky	Věk	Vzdělání	Počet dětí v PPDP	Počet vlastních dětí
P1	49	USO	6	2
P2	48	USO	8	2
P3	45	USO	7	2
P4	43	Bakalářské	6	2

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 2 – charakteristika výzkumného souboru S2

Označení respondentky	Vzdělání	Organizace	Pracovní zařazení	Délka praxe s PPPD
R1	Bakalářské	OSPOD	Sociální pracovnice	6 let
R2	Bakalářské	Nezisková organizace	Koordinátor pobočky služby pro NRP	2,5 roku

Zdroj: Vlastní zpracování

4.4 Etika výzkumu

Důležitý bod ve společenskovědním výzkumu představují etické otázky. Jednou z hlavních zásad je získání poučeného (informovaného) souhlasu. Osoba tedy musí být informována o průběhu a okolnostech výzkumu a souhlasit se svou účastí.¹²⁵ Před začátkem každého rozhovoru byla proto každá účastnice dotázána na souhlas se svou účastí a pořízením audionahrávky a byl jí předán k podpisu informovaný souhlas (viz. Příloha č. I – Informovaný souhlas).

Dalším významnými pravidly jsou zachování emočního bezpečí, kdy je třeba dát účastníkovi příležitost k uvolnění a vysvětlení jeho pocitů. Důležité je neopomenout zachování soukromí.¹²⁶ Z tohoto důvodu byli všichni respondenti ujištěni o zachování anonymity. Místo jmen je v práci používáno označení pomocí písmen velké abecedy a číslice (P1 = pěstounka, R2 = pracovnice).

¹²⁵ Srov. HENDL, J, *Kvalitativní výzkum*, s. 153.

¹²⁶ Srov. Tamtéž, s. 102.

4.5 Realizace výzkumu

Výzkum byl rozdělen na dvě části. V první fázi byly realizovány rozhovory s pěstunkami na přechodnou dobu (soubor S1), v druhé rozhovory s pracovníci z oblasti náhradní rodinné péče se zkušeností s prací s pěstouny na přechodnou dobu (dále jen „pracovnice“), (soubor S2). Všechny pěstounky jsem nejdříve oslovila telefonicky a požádala o poskytnutí rozhovoru. Jedna z nich odmítla z osobních důvodů, s ostatními jsem si domluvila místo a čas konání schůzky. Rozhovory se uskutečnily v kavárně, na pracovišti a dva v místě bydliště pěstounek. Rozhovory s pracovníci byly rovněž domluveny předem, uskutečnily se na pracovištích. Pro každý výzkumný soubor byl připraven jiný rámcový přehled otázek (viz. Příloha č. II – Soubor otázek pro pěstounky na přechodnou dobu, Příloha č. III – Soubor otázek pro pracovnice náhradní rodinné péče).

Rozhovory byly realizovány pouze za přítomnosti výzkumníka a respondenta. Rozhovory pěstounek trvaly přibližně 45 - 60 minut, dva byly nahrány na záznamník mobilního telefonu, dvě respondentky nahrávání odmítly, proto byly zaznamenány do pracovního archu. Rozhovory s pracovníci měly délku trvání kolem 30 minut, byly též zaznamenány do pracovního archu. Pořízené nahrávky byly následně doslovně přepsány a všechny rozhovory analyzovány. (viz. Příloha č. IV – Ukázka rozhovoru s pěstounkou na PD).

Sběr dat probíhal v průběhu prosince 2018 – února 2019.

4.6 Analýza dat

Pro analýzu dat jsem zvolila metodu vytváření trsů. Miovský uvádí, že tato metoda slouží k seskupování a konceptualizaci určitých výroků do skupin (tj. trsů), které by měly vznikat na základě vzájemné podobnosti. Společným znakem trsu může být např. tematický překryv. Základní princip metody spočívá ve srovnávání a agregaci dat a má dimenzi určité hierarchizace.¹²⁷

V souladu s uvedeným jsem přepsané rozhovory nejdříve pečlivě pročetla. Následně jsem u prvního rozhovoru hledala pasáže týkající se jednoho tématu, poté výroky utřídila do skupin. Obdobně jsem postupovala při analýze dalších rozhovorů. Při analýze dat jsem se soustředila na výroky, které by mohly mít souvislost s výzkumnými otázkami.

---

¹²⁷ Srov. MIOVSKÝ, *Kvalitativní přístup*, s. 221.

5 Výsledky analýzy dat

V této části jsou interpretována data, která vzešla z realizovaného výzkumu. Nejdříve jsou představeny výsledky analýzy dat získaných od pěstunek na PD, rozdělené do jednotlivých trsů, na konci každého trsu doplněny údaji rozhovorů s pracovníci z oblasti náhradní rodinné péče. Následuje shrnutí, v němž jsou výsledky analýzy dány do souvislosti s teoretickými poznatky získanými prostudováním dostupných zdrojů, uvedenými v předchozí části práce.

Analyzovaná data byla podle podobnosti témat rozdělena do těchto skupin (trsů): láska k dětem, finanční okolnosti, zázemí a zkušenosti získané v průběhu pěstounství. Z obsahu rozhovorů vyplynulo, že všechny tyto kategorie nějakým způsobem souvisí s motivací. Některé z nich se týkají nejen motivace, jež vede k rozhodnutí vykonávat PPPD, ale i motivace pro pokračování v jejím vykonávání. Ukázalo se, že pozornost je třeba věnovat nejen konkrétním motivům, nýbrž i faktorům, které mohou motivaci ovlivňovat.

5.1 Základní charakteristiky účastnic výzkumu

Pěstounka P1 (49 let)

Pěstounka P1 má středoškolské vzdělání, má velmi dobrou znalost jazyků, dlouhodobě pracovala v soukromé IT firmě. Má dvě vlastní děti, na počátku pěstounství ve věku jedenáct a čtrnáct let. Osobou v evidenci je čtyři roky, postupně se k ní přidal partner. V současné době pěstounskou péči přerušila. V péči měla pět dětí, všechny v novorozeneckém věku. Dvě děti se vrátily do biologické rodiny, dvě byly umístěny do adopce, jedno do dlouhodobé pěstounské péče.

Pěstounka P2 (48 let)

Pěstounka P2 absolvovala střední zdravotnickou školu a kurz pracovníka v sociálních službách. Naposledy pracovala v mateřské škole pro sociálně znevýhodněné děti, věnovala se sociálně aktivizačním službám. Má dvě vlastní děti, na počátku pěstounství ve věku třináct a dvacet čtyři let, nyní žije sama s mladším synem, bez partnera. Osobou v evidenci je šest let. Dosud měla v péči osm dětí, z toho pět novorozenců, sourozence ve věku pět a sedm let a jedno dítě tříleté. Dvě děti se vracely do rodiny, tři byly předány do adopce, dvě do dlouhodobé pěstounské péče, jedno odešlo ke svým příbuzným. Aktuálně je bez dítěte.

Pěstounka P3 (45 let)

Pěstounka P3 vystudovala střední ekonomickou školu. Pracovala jako administrativní pracovnice v agentuře práce, kde měla na starosti účetnictví a kontakt s cizinci. Dosud zde pracuje jednou týdně. Má dvě vlastní děti, na počátku ve věku třináct a osmnáct let, je vdaná, pěstounkou je sama. Osobou v evidenci je pět let. Dosud měla v péči šest dětí, nyní má sedmé. Čtyři z toho byli novorozenci, jeden měsíční kojeneček, jedno čtyřleté a jedno pětileté. Dvě děti byly předány do dlouhodobé pěstounské péče, čtyři do adopce, u dítěte, jež má aktuálně v péči, se jedná o možném předání do příbuzenské pěstounské péče.

Pěstounka P4 (43 let)

Pěstounka P4 absolvovala gymnázium a ekonomický obor na vysoké škole (bakalářský stupeň). Pracovala v účetní firmě, kde zpracovávala účetnictví pro klienty. Má dvě vlastní děti, v době podání žádosti o PPPD ve věku patnácti a dvaceti let. Pěstounkou je sama, nyní žije s dcerou, má přítele, s kterým nesdílí společnou domácnost. Osobou v evidenci je čtyři roky. Dosud měla v péči pět dětí, nyní má šesté. Čtyři z toho byli novorozenci (včetně současného), jedno dítě tříleté a jedno sedmileté. Tři děti byly předány do adopce, jedno se vrátilo do své biologické rodiny, jedno (sedmileté) bylo předáno do ústavní péče. Současný kojeneček bude předán zpět své biologické matce.

5.2 Trs Lásky k dětem

Tento trs dále zahrnuje podkategorie smysluplnost, pocit naplnění a potřeba pomoci. Jedná se o motivy, které mohou vést k rozhodnutí vykonávat PPPD, a zároveň i v jejím vykonávání pokračovat.

Hledání smysluplnosti bylo při rozhodování stěžejní u všech respondentek. Všechny byly zaměstnané a shodně uvedly, že potřebovaly změnu ve svém životě. Pěstounky P1, P3 a P4 chtěly vykonávat něco, co jim bude přinášet větší smysl než jejich dosavadní zaměstnání. Smysluplnost spatřovaly v **možnosti někomu pomoci**. Jak uvedla respondentka P1: „*Nebylo to, že chci spasit všechny děti světa, ale hledala jsem smysluplnost. Možná bych našla i něco jiného, ale zrovna ta informace přišla.*“ Nebo pěstounka P3: „*Věděla jsem (...), že by to bylo příjemný, pomoc někomu. Já nemám ráda takový ty pomoci, co se týče finanční, ale tady ta pomoc je přímo od srdce a cílená.*“ Nejsilnější motivací pro rozhodnutí stát se pěstounkou na přechodnou dobu byla pro respondentku P2 **potřeba pomoci nějakému dítěti**, touha mít doma ještě další

dítě. Zajímala se proto původně o klasickou pěstounskou péči. „*Cítila jsem, že mám tu kapacitu, finanční i psychickou, ale kvůli mému věku mi přišla přechodná forma vhodnější. Přece jen u dlouhodobý je to závazek na dlouho (...)*.“ Dříve se zabývala problematikou sanace rodiny, proto pro ni byla významná i **možnost pomoci dětem, aby nemusely být v ústavu**. Tato motivace byla nejdůležitější i pro respondentku P4, která se o PPPD dozvěděla od svých kamarádek pracujících na OSPOD. Měla tak dostatek informací o této problematice.

Z uvedeného vyplývá, že smysluplnost úzce souvisí s pocitem **naplnění**, které respondentky nezažívaly ve svém zaměstnání. Pocit naplnění jim přináší vědomí, že dělají práci, která je důležitá, má smysl. Péče o děti je naplňuje emocionálně. „*Pocit je prostě úžasnej, když vidím, že dostanu dvoukilový dítě, který vyplám, (...), jak vykvete, jak se začne usmívat, jak je spokojený, to zaplatí úplně všechno.*“ (P3) Většina z nich (P1, P2, P3) vidí největší smysl PPPD u dětí do tří let věku, a to právě z důvodu, že tyto děti nemusí být umístěny v kojeneckém ústavu. „*Bohužel se to pořád děje, že se dítě dostane z porodnice do kojeňáku, tak to bych fakt rdousila, protože to je prostě z mého pohledu to nejhorší, co ten systém a ty lidi, co na tom kolaborujou, dopustí.*“ (P1)

Výpovědi pracovníků na otázku hlavní motivace k vykonávání PPPD se s uvedeným shodovaly. Obě uváděly altruismus, potřebu pomoci dětem. Pracovnice R2 navíc vědomí dopadu ústavní péče a možnost vlastní seberealizace. Obě se shodly, že v jednotlivých případech nelze označit jen jeden konkrétní motiv, ale jedná se vždy o jejich kombinaci.

5.3 Trs Finanční okolnosti

Trs finanční okolnosti zahrnuje jednak přímo otázku finanční motivace, která by mohla hrát roli při rozhodování o vykonávání PPPD i při jejím pokračování, jednak kategorie, které mohou mít vliv na uvedenou motivaci, a to předchozí zaměstnání a případný příjem respondentek, finanční situace, náklady související s PPPD.

Otázka **finanční motivace** připadala všem respondentkám bezpředmětná a nesmyslná. Všechny respondentky byly, před zahájením vykonávání PPPD, zaměstnané a měly vyšší příjem, jejich **finanční situace** se tak zhoršila. Pěstounka P1 k tomu uvedla, že musela nejdříve splatit půjčku, kterou dříve měla, aby si mohla dovolit vykonávat méně placenou profesi. „*Já jsem šla s penězi hodně dolů.*“ (P1) Obdobně respondentka P2 uvedla: „*Říkali mi to i na krajském úřadě, ať si to opravdu dobře zvážím, že mám našlápnutou kariéru, zda to chci opravdu takhle změnit.*“

Na druhou stranu se všechny shodly, že pokud by pěstounská péče na přechodnou dobu nebyla finančně ohodnocena, nemohly by si ji dovolit vykonávat. *To by ale byla už charita, ne?*(P2) Rovněž všechny negativně vnímaly zrušení nároku na rodičovský příspěvek pro osoby v evidenci,¹²⁸ což jejich finanční situaci ještě více zhoršilo. Výši odměny pěstouna vnímaly jako velmi nízkou. Upozorňovaly na vysoké **náklady** spojené s PPPD, kdy je potřeba pro dítě pořídit veškeré vybavení, oblečení, hračky, léky. *„Musíte koupit všechno, kočárek, postýlku, všechny věci, pleny, mlíko, lahvičky, hračky, platit cesty k doktoru, na rehabilitaci.* (P4) *Ted' je to tak daný, že dostanu na novorozence 4900 Kč. Když je zdravěj, tak se platí mlíko, plenky, zbyde na nějaký pěkný hadříky nebo novou hračku, která mu zůstane. Já všem dětem dělám takový ty otisky, fotoknihu a to je všechno jako o stovkách. Takže vesměs to ještě dotujuj. Proto taky chodím ještě do té kanceláře.*(P3) Pěstounky P2 a P3 byly některými lidmi nařčeny z toho, že PPPD vykonávají pro peníze. *Začlo se mi donášet, že to dělám pro peníze a že z těch dětí musím mít strašně peněz, ale nikdo nechápal, co to obnáší, že (...) to není zlatej důl.*(P3) *Mrzí mě to. Ty lidi nevidí, co všechno je za tím.*(P2)

Pracovnice k finančním okolnostem uvedly, že podle nich hraje finanční motivace minimální roli. Podle pracovnice R2 otázka finanční odměny může být určitým prvkem při rozhodování, ale určitě není tím důležitým, na základě kterého se pěstounky rozhodují. Podle jejího názoru, finanční prostředky nepokryjí výdaje vynaložené na péči o dítě. Odměna pěstouna by proto měla být, podle jejího názoru, vyšší.

5.4 Trs Zázemí

Záležitosti, které lze zařadit do trsu rodinné zázemí, vnímám jako důležitý faktor ovlivňující motivaci ve fázi počátečního rozhodování, i motivaci k pokračování PPPD. Zahrnula jsem do této skupiny názor rodiny, podporu vlastních dětí či partnera, pomoc rodičů pěstounek.

Dvě pěstounky (P2 a P4) žijí bez partnera, ostatní dvě s partnerem, přičemž pěstounce P1 partner aktivně s pěstounstvím pomáhal, pěstounce P3 poskytuje podporu, aktivně se nezapojuje. Každá z pěstounek má dvě vlastní děti, v začátcích výkonu přechodné péče alespoň jedno z nich ve věku třinácti až patnácti let. **Názor rodiny** a její **podpora** je pro všechny pěstounky jednoznačně jedním z nejdůležitějších faktorů. *„To je hrozně důležitý, aby s tím souhlasila celá rodina. Většinou je to nápad té ženy,*

---

¹²⁸ Nárok osob v evidenci na rodičovský příspěvek byl zrušen s účinností od 1. ledna 2018. Srov. zákon č. 200/2017, Sb., kterým se mění zákon č. 117/1997 Sb., o státní sociální podpoře.

a pokud ty ostatní spíš přemluví, brzy pak skončí, protože vyhoří.“(P2) Respondentka P3 uvedla, že jejímu rozhodnutí předcházely několikaměsíční diskuze s rodinou: *„Pak jsme se dostali k tomu, že vždycky můžeme skončit, vždycky můžeme přestat.“* Příprav se všechny účastnily spolu s dětmi (v té době nezletilými), pěstounka P3 též s partnerem. Ta uvedla, že se u jejich dětí zpočátku projevovala žárlivost, postupně situaci přijaly. Její dcera však velmi těžce nesla zkušenost s péčí o dítě s projevy CAN. *„To dítě tady sedí, šedivý oči, kouká nikam, zklidňuje se tím, že hučí, nic nezabírá, já nemůžu nic udělat, nic nefunguje, tak se mi dcera z toho skoro složila“* Pro pěstounky P2a P4, které žijí bez partnera, jsou velkou oporou právě jejich vlastní děti. Jejich názor je pro ně v tomto ohledu velice podstatný. Všechny pěstounky se shodly na tom, že v případě, kdy by děti či partner nechtěli dál pokračovat, skončily by. *„Pokud by chtěl syn skončit nebo mít delší pauzu, přizpůsobila bych se mu.“*(P2) *Máme takovou úmluvu, jakmile toho na někoho bude moc, tak se okamžitě končí.*“(P3) Potvrzuje to případ pěstounky P1, která po dohodě s partnerem od ledna 2019 výkon PPPD přerušila mj. z důvodu ztráty společného volného času. Pro pěstounky P1, P3 a P4 je též důležitá **pomoc jejich rodičů**. P4 uvedla, že bez pomoci její maminky si to neumí představit. P1 reagovala slovy: *„Ty děti přijímali stejně jako vnoučata, prostě další dítě do rodiny.“* Tuto pomoc vnímám jako možnost odpočinku pro pěstounku, což může pozitivně ovlivnit její motivaci pokračovat v PPPD. To dokládá i výpověď P3: *“Jako že jsem mohla přijet, být tam, taťka si je vzal, byli spolu. Jsem si mohla odfrknout chvíli.“*

Z výše uvedeného vyplývá, že názor, podpora a pomoc rodiny jsou pro pěstounky velice důležitými faktory, jež je mohou ovlivňovat ve fázi rozhodování i v průběhu vykonávání PPPD. Tuto zkušenost potvrdily i obě pracovnice, které shodně uvedly, že je nezbytné, aby děti i partner s PPPD souhlasili. Podle pracovnice R1 je péče o svěřené dítě velmi náročnou záležitostí a ovlivňuje chod celé rodiny. Bez její podpory a pomoci by nebylo možné přechodnou péči o děti vykonávat.

5.5 Trs Zkušenosti s PPPD

Z rozhovorů vyplynulo, že zkušenosti související s PPPD jsou dalším důležitým faktorem ovlivňujícím motivaci přechodných pěstounů. Jedná se jednak o zkušenosti týkající se dětí svěřených do péče (náročnost dětí), jednak zkušenosti související s organizačními záležitostmi, s doprovázejícími organizacemi a soudy (náročnost procesu).

Péče o každé dítě je pochopitelně jinak náročná. Tato **náročnost dětí** je podle pěstounek spojena s jejich věkem, zdravotním a psychickým stavem, skutečností, kam se předávají dál, i s jejich minulostí. Jak uvedla pěstounka P2: „*Spíš jde vždy o příběh toho dítěte, co má za sebou, co si nese. U těch miminek je to nejsnazší, nenesou si minulost, není tam ta biologická rodina.*“ (P2) Podobně to vnímala i respondentka P3 s ohledem na svou vlastní dceru: „*Dává spíš ty mimča, protože ty přijdou čistý, bez nějakých poruch, zanedbání, důsledků týrání a podobně. Sice řvou, mají ty drogy, jsou neklidný, je to náročný, ale lepší než ty starší.*“ Pěstounka P4 naopak uvedla, že jí vyhovuje, pokud se v její péči střídají děti různého věku: „*Ted' mám čtvrtý miminko za sebou a bylo by hezké, kdyby to další, co přijde, bylo větší. Bylo by fajn se v noci vyspat a řešit trochu jiné věci.*“ Skutečnost, že náročnost dětí ovlivňuje motivaci pokračovat dál, dokládá např. výpověď P3, která uvedla, že hned po prvním svěřeném dítěti s manželem zvažovali, zda zvládnou pokračovat: „*Tak první bylo pětiletý, což byla rána jako hrom, protože my to šli dělat hlavně kvůli té novorozenecké. Byl tam FAS.¹²⁹ Na první dítě to byla hrozná darda.*“ Velkou důležitost příkládaly všechny pěstounky tomu, **kam dítě předávají dál**. Jako demotivující shledávaly variantu odchodu dítěte do ústavní péče. Tuto zkušenost měla pouze pěstounka P4, která uvedla, že bylo těžké se s tím vyrovnat. Ostatní se této zkušenosti obávaly, pěstounka P3 dokonce uvedla, že by to pro ni pravděpodobně bylo impulsem k ukončení vykonávání PPPD: „*To bych měla pocit, že jsem jako ty matky, co nechtějí o dítě pečovat a odloží ho. Kdyby tohle přišlo, museli bysme to skousnout, ale vím, že to už by byl konec. V tu chvíli už bysme to nedali. Prostě ty city tam jsou.*“

Druhou skupinu zkušeností jsem zahrнула pod pojem **náročnost procesu**. Jako motivující faktor působí, dle výpovědí pěstounek, **spolupráce s doprovázející organizací**. Všechny se shodly, že nejdůležitější je vztah s klíčovou pracovnící. Např. P2 k tomu uvedla: „*Ty problémy jsou hodně intimní, a tak je potřeba být na sebe naladěný, aby pracovníce cítila, kde jsou hranice.*“ Naopak demotivujícím faktorem mohou být, dle jejich výpovědí, **zkušenosti se soudními procesy**. Ty jsou podle všech respondentek velmi zdlouhavé. „*Po těch pěti letech místo toho, aby se systém urychlil, tak se spíše zbrzdil. Jsou to strašně zdlouhavý procesy,*“ uvedla respondentka P3. Problém viděly pěstounky P1, P2 a P3 v délce pauzy mezi jednotlivými případy,

---

¹²⁹ FAS – fetální alkoholový syndrom.

v tzv. **respitu**.¹³⁰ „*Já jsem toho názoru, že je třeba šest neděl, jako šestinedělí. Protože 14 dní od předání neděláte nic jiného, než komunikujete se soudama, s krajem, s rodičema.*“ (P3) „*V té době musíte ještě všechno zařídit, všechny papíry, připravit všechno pro další dítě. Když máte všechno hotový, už tu máte nové dítě.*“ (P2) Pěstounka P4 byla v tomto směru spokojená, neboť měla dosud vždy pauzu kolem jedno měsíce. Celková náročnost byla jedním z faktorů, který ovlivnil pěstounku P1, výkon PPPD po čtyřech letech přerušit. Mj. k tomu uvedla: „*Je to obrovský závazek. Nevíte, zda budete mít volno o prázdninách dětí. O víkendu nikam nemůžete.*“

Náročnost péče si pochopitelně uvědomují i oslovené pracovnice. Pracovnice R1 shledávala jako možný demotivující faktor možnou neschopnost pěstounů udržet si odstup od skutečnosti, že se dítě bude vracet do horšího prostředí (ve smyslu ekonomicky či sociálně chudšího). Je třeba při péči respektovat jeho přirozené prostředí. Podle pracovnice R2 mohou být demotivujícím prvkem nepřehledné systémové změny, kdy často pěstounky neví, jak a co se bude dít. „*Byla by dobrá metodika, která by byla pro všechny zúčastněné jasná a srozumitelná, aby každý z aktérů věděl, ve které fázi se nyní nachází, kam směřuje a co bude následovat.*“

5.6 Shrnutí výsledků

Předchozí podkapitoly obsahovaly analýzu rozhovorů s pěstounkami na přechodnou dobu, doplněnou o data získaná rozhovory s pracovníci z oblasti náhradní rodinné péče. Účelem těchto interview bylo získání komplexnějšího pohledu.

Jedním z dílčích cílů bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou možné motivy vedoucí k rozhodnutí vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. Z rozhovorů s pěstounkami i pracovníci však vyplynulo, že stejně jako motivace pro rozhodnutí začít vykonávat PPPD, je důležitá i motivace pro pokračování v jejím vykonávání, proto byla zahrnuta i kategorie Zkušenosti s PPPD. Dále vedle důvodů pro výkon PPPD existují faktory, které mohou motivaci pěstounů na PD pozitivně či negativně ovlivňovat. Získané údaje jsem roztřídila do čtyř trsů podle tematické podobnosti, následně jsem v nich označila podkategorie, které představovaly právě možný důvod či ovlivňující faktor. Pro přehlednost uvádím v následující tabulce souhrn všech důvodů a faktorů, které se v analyzovaných datech vyskytovaly.

---

¹³⁰ Délka mezidobí (tzv. respitu) není stanovena žádným předpisem. Informace poskytnuta Žůrkovou, J., koordinátorkou NRP služby v Adite Plzeň, Diakonie Západ, dne 18. 1. 2019.

Tabulka č. 3: Souhrn důvodů a faktorů ovlivňujících motivaci k PPPD.

Důvody pro výkon PPPD		
Smysluplnost	Láska k dětem	
	Možnost někomu pomoci	
	Možnost pomoci nějakému dítěti, aby nemuselo být v ústavu	
	Potřeba pomoci nějakému dítěti, touha mít doma další dítě	
Pocit naplnění		
Faktory ovlivňující motivaci pro výkon PPPD		
Finanční okolnosti	Finanční motivace	
	Finanční situace rodiny	
	Náklady spojené s PPPD	
Zázemí	Názor rodiny	
	Podpora rodiny	
	Pomoc širší rodiny	
Zkušenosti s PPPD	Náročnost dětí	Věk, zdrav. a psychický stav dětí
		Minulost dětí
		Skutečnost, kam děti přecházely
	Náročnost procesu	Spolupráce s doprovázející organizací
		Zkušenosti se soudními procesy
		Doba respitu

Zdroj: Vlastní zpracování

5.6.1 Odpovědi na výzkumné otázky

Na základě provedeného výzkumu se v následujících odstavcích pokusím odpovědět na stanovené výzkumné otázky. Výsledky výzkumu jsou doplněny o srovnání s teoretickými poznatky uvedenými v předchozích částech práce.

Výzkumná otázka č. 1: Co může být motivací k rozhodnutí vykonávat PPPD?

Z výpovědí oslovených pěstunek lze vyvodit, že stěžejním impulsem pro rozhodnutí vykonávat PPPD může být **hledání smysluplnosti**. Smysl lze hledat v **možnosti někomu pomoci**, v **potřebě pomoci dětem, aby nemusely být v ústavu**, v **možnosti pečovat o další dítě**. Péče o svěřené děti může přinášet **pocit naplnění**. Podstatným pojátkem je **láska k dětem**.

Toto zjištění se shoduje s výsledky výzkumu organizace LUMOS, uvedenými v teoretické části práce. Pro připomenutí uvádím, že jako hlavní důvody pro výkon

PPPD z tohoto výzkumu vzešly, **možnost napomoci tomu, aby děti nemusely být v ústavu, možnost dělat něco smysluplného a možnost mít doma děti.**¹³¹

Vágnerová kromě potřeby pomoci dítěti uvádí pocit seberealizace.¹³² Seberealizaci žádná z oslovených pěstunek přímo jako motivaci nejmenovala. S ohledem na okolnosti, kdy všechny respondentky hledaly nové zaměstnání, které by jim dávalo pocit naplnění a větší smysl, lze podle mého názoru, seberealizaci odvodit.

V teoretické části bylo uvedeno též Škovierovo rozdělení motivace pro náhradní rodičovství do tří kategorií, na motivy zveřejněné, motivy neveřejné a motivy skryté.¹³³ Z výsledků výzkumného šetření by bylo možné mezi motivy zveřejněné zařadit altruismus, lásku k dětem, motiv naplnění smyslu života. Zjištěným neveřejným motivem může být pragmatismus ve smyslu chápání pěstounství na PD jako stabilní a smysluplné práce. Motivы skryté se nepodařilo zjistit.

Z výzkumu dále vzešlo zjištění, že podstatné jsou nejen samotné motivy, ale též faktory, které mají vliv na motivaci k rozhodnutí vykonávat PPPD: Těmito faktory mohou být názor a podpora rodiny, finanční situace rodiny či náklady spojené s PPPD.

Výzkumná otázka č. 2: Jakou roli může zaujímat finanční motivace v rozhodnutí vykonávat PPPD?

Podkapitola 3.3 obsahovala polemiku názorů, která panuje k možné finanční motivaci osob v evidenci. Poukázáno bylo např. na výroky Klause ml., Opálky či Chalánkové, zastávající názor, že přechodná pěstounská péče může být vykonávána pro peníze. Naproti tomu byly uvedeny názory Martinka a Trnkové, poukazující zejména na náročnost péče. Jakou roli tedy hrají finanční aspekty v rozhodnutí vykonávat PPPD? V teoretické části byla zmíněna Beckerova teorie rodiny.¹³⁴ Z této teorie lze vyvodit, že je potřeba, aby péče o děti přinášela jedinci pocit naplnění a radosti, nikoliv finanční zisk.

Z rozhovorů vzešlo, pro mne zajímavé, zjištění. Všechny oslovené respondentky byly před pěstounstvím zaměstnané, v zaměstnání dosahovaly vyššího příjmu, než je výše dávky odměny pěstouna. Došlo tak ve všech případech ke zhoršení finanční situace rodiny. S PPPD je navíc spojena řada nákladů, které musí pěstouni sami hradit. Odpověď na výzkumnou otázku lze tedy formulovat tak, že finanční aspekty hrají roli

---

¹³¹ Srov. LUMOS, *PPPD. Výsledky výzkumu*, s. 13.

¹³² Srov. VÁGNEROVÁ, H. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*, s. 9 -10.

¹³³ Srov. ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*, s. 54.

¹³⁴ Srov. ŠETEK, J. *Gary Stanley Becker, the spiritual father of imperial economic thought*, s. 43.

v tom smyslu, že zájemce (rodina) musí být dostatečně finančně zajištěn, aby si mohl tuto práci dovolit vykonávat. Neboli současná výše odměny pěstouna může při rozhodování o vykonávání PPPD působit spíše jako demotivační faktor. Pochopitelně, k malému počtu aktérů mého výzkumu, nelze toto tvrzení generalizovat. Navíc mé šetření proběhlo v Plzeňském kraji, který je možné považovat za ekonomicky silný, s nízkou mírou nezaměstnanosti.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo seznámit s problematikou pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice, zjistit jaká je motivace osob vedoucí k rozhodnutí vykonávat tuto péči a zhodnotit, jakou roli v tomto směru hraje finanční motivace. K dosažení cíle byla zvolena metoda zpracování teoretických poznatků získaných studiem dostupných zdrojů a realizace kvalitativního výzkumu, který vedl k zodpovězení výzkumných otázek. Je třeba uvést, že vzhledem k malému rozsahu výzkumu, nelze jeho výsledky generalizovat. Jeho účelem bylo doplnění teoretických poznatků o poznatky praktické.

V úvodu bylo nastíněno zdůvodnění volby tématu. K nastavení dílčích cílů práce, a z nich vyvozených výzkumných otázek, zejména vedla médii šířená diskuze o možné finanční motivaci pěstounů na přechodnou dobu. K zodpovědnému dosažení cílů bylo třeba poznat, co problematika pěstounské péče na přechodnou dobu obnáší, čím zájemci prochází, co se od osoby pěstouna očekává, jaká je finanční výše jeho odměny, co ho může motivovat. Jednotlivé kapitoly práce byly proto věnovány zasazení PPPD do systému náhradní rodinné péče v České republice, uvedení důležitých informací týkajících se tohoto institutu a tématu motivace. Prostor byl věnován finančnímu zajištění PPPD a předložení příkladů protichůdných názorů na možnou finanční motivaci přechodných pěstounů. Motivační důvody byly prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů zjišťovány u několika přechodných pěstounů z Plzeňského kraje a pro komplexnost výpovědí též u dvou pracovnic působících v oblasti PPPD.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je jednou z forem náhradní rodinné péče. Za její výkon náleží dávka odměna pěstouna, na kterou mají přechodní pěstouni nárok i po dobu, kdy o žádné dítě nepečují. Tato skutečnost vyvolává mezi veřejností kritiku a vede k úvahám o možné finanční motivaci pěstounů. Ze získaných teoretických i praktických poznatků lze konstatovat, že s PPPD je spojena obrovská náročnost. Jedná se o práci dvacet čtyři hodin denně, sedm dní v týdnu. Přechodný pěstoun musí být psychicky připraven svěřené dítě předat dál, poté kdykoliv přijmout dítě nové, což vylučuje, aby byl po dobu nepečování zaměstnán. Jedná se o práci, která neumožňuje mít volný čas, silně ovlivňuje chod celé rodiny. Odměna pěstouna může jistě představovat stabilní příjem, otázkou však je, zda může být motivací k rozhodnutí vykonávat PPPD. Z výpovědí pěstounek vyplynulo zajímavé zjištění, že u nich došlo

ke zhoršení finanční situace, neboť v předchozích zaměstnáních dosahovaly vyššího příjmu. Na tomto místě je však třeba znovu připomenout, že výsledky výzkumu nelze generalizovat, a to s ohledem na malý počet respondentů a na skutečnost, že pěstounky pocházely z Plzeňského kraje, který lze považovat za ekonomicky silný. Nicméně lze vyvodit, že finanční odměna nehraje při rozhodování o vykonávání PPPD roli možného snadného získání zisku, ale spíše roli faktoru, který rozhodování ovlivňuje, podobně jako výše mzdy či platu u jiného zaměstnání.

Výsledky výzkumu byly konfrontovány s poznatky jiných autorů. Za motivací k rozhodnutí vykonávat PPPD lze označit smysluplnost, možnost někomu pomoci, možnost pomoci dětem, aby nemusely být v ústavu či péči o další dítě. Společným pojítkem je láska k dětem, díky níž péče o děti může přinášet pocit naplnění. Z výpovědí vyplynulo, že pro rozhodnutí vykonávat PPPD není důležitá jen motivace, nýbrž i faktory, které motivaci ovlivňují. Podle respondentek jsou jimi především názor a podpora rodiny, náročnost procesu a zmíněné finanční okolnosti.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je institutem, který funguje v českém systému náhradní rodinné péče poměrně krátkou dobu. Naskýtá tak možnosti pro provedení různých výzkumů. Domnívám se, že velké pole působnosti skýtá téma přínosů a rizik pěstounské péče na přechodnou dobu. V návaznosti na provedené rozhovory vidím jako důležité věnovat větší pozornost osobám, po dětech v celém procesu nejdůležitějším, tedy přechodným pěstounům. Oblastí, která by u nich měla být ohniskem zájmu, je zejména prevence syndromu vyhoření.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

- BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M. *Sanace rodiny*. Praha: Portál, s. r. o., 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.
- BUBLEOVÁ, V., FRANTÍKOVÁ, J., VYSKOČIL, F., VÁVROVÁ, A., POKORNÁ, P. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 2. přepracované vydání Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2013. ISBN 978-80-87455-17-3.
- CAMERON, S. R. J., MAGINN, C. *Cesta k pozitivním výsledkům u dětí v náhradní péči*. Praha: TOGGA, 2012. ISBN 978-80-7476-000-6.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, 3. vydání Praha: Portál, s. r. o., 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.
- KONEČNÁ, H., SUDOVÁ, M. *Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2010. ISBN 978-80-87455-08-1.
- KLÁPŠŤOVÁ, Z. Pěstounská péče na přechodnou dobu u nás i v zahraničí. *Průvodce náhradní rodinnou péčí*, 2018, roč. 18, č. 1, s 2 – 3.
- MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 3., upravené vydání, ve Vyšehradu 1. Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7.
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, s. r. o., 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- MPSV ČR. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmenší děti*. Pořadí vydání neuvedeno, Praha: MPSV ČR, 2011. ISBN 978-80-7421-039-6.
- NADACE J&T. *Já pěstoun. Příručka pro zájemce o pěstounství*. 5. aktualizované vydání Praha: Nadace J&T, 2018. ISBN neuvedeno.
- NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. ISBN 8020006257.
- NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0525-0.
- NAKONEČNÝ, M. *Motivace chování*. 3., přepracované vydání, v Tritonu 1. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-830-6.

- NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ RIEDLOVÁ, J. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 2. aktualizované vydání Praha: ANAG 2016. ISBN 978-80-7554-022-5.
- NOŽÍŘOVÁ, J. *Náhradní rodinná péče*. Pořadí vydání neuvedeno Praha: Linde Praha, a. s., 2012. ISBN 978-80-861319-7.
- PAZLEROVÁ, H. *Pěstounská péče. Manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s. r. o., 2016. ISBN 978-80-262-1020-7.
- PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. 3. vydání Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1499-3.
- RADVANOVÁ, S. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. Praha: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-578-7
- REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, Praha: Grada Publishing a. s. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SMOLÍKOVÁ, V. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Brno: KEY Publishing s. r. o., 2014. ISBN 978-80-7418-218-1.
- SOBOTKOVÁ, I., OČENÁŠKOVÁ, V. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3821-4.
- SOS dětské vesničky (kolektiv autorů). *Vzdělávání pro pěstouny a zájemce o pěstounskou péči*. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček, 2010, ISBN 978-80-86396-55-2.
- SYCHROVÁ, A. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2015. ISBN 978-80-7395-955-5.
- TRNKOVÁ, L. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7552-864-3.
- ŠETEK, J. Gary Stanley Becker, the spiritual father of imperial economic thought. *Manažment podnikov*, 2018, roč. 8, č. 2, s 41–46.
- ŠKOVIERA, A. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.
- ŠMAJDOVÁ BÚŠOVÁ, K., KUČERA, M. *Profesionální rodičovství. Etnografická studie*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2779-3.
- VÁGNEROVÁ M. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2012. ISBN 978-80-87455-14-2.

VÁVROVÁ, A, POKORNÁ, P., FRANTÍKOVÁ, J., KORCOVÁ, H., ŘEHÁKOVÁ, K. *Přípravy pro budoucí náhradní rodiče (metodika)*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2012. ISBN 978-80-87455-16-6.

ZEZULOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, s. r. o., 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Elektronické zdroje

ADAMOVIČ, A. *Pěstounská péče na přechodnou dobu* [online]. Reflex.cz, 19. 2. 2017 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné na

WWW:<<https://www.reflex.cz/clanek/komentare/77734/pestounska-pece-na-prechodnou-dobu.html>>.

BEZDĚKOVÁ, I. *Pěstounem za chvíli. Na chvíli*. [online]. 10. 12 2013

[cit. 10. 2. 2019]. Dostupné na WWW:<<http://blog.aktualne.cz/blogy/iva-bezdekova.php?itemid=21813>>.

DIAKONIE ZÁPAD. *Přechodná pěstounská péče v Plzeňském kraji – vývoj nebo stagnace?* *Plzenoviny.cz* [online]. 13. 11 2018 [cit. 20. 2. 2019]. Dostupné na WWW:<<https://plzenoviny.cz/prechodna-pestounska-pece-v-plzenskem-kraji-vyvoj-nebo-stagnace/>>.

HLÁSKOVÁ, A. *Pěstounská péče na přechodnou dobu*. [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné na WWW:< <https://www.rpp.cz/>>.

CHALÁNKOVÁ, J. *Péče o děti v nouzi je ohrožena* [online]. 20. 4. 2017

[cit. 10. 2. 2019]. Dostupné na WWW:<<http://www.chalankova.cz/2017/04/20/chalankova-pece-o-deti-v-nouzi-je-ohrozena>>.

KLÁPŠŤOVÁ, Z. *Pěstounská péče na přechodnou dobu u nás i v zahraničí. Průvodce náhradní rodinnou péčí* [online]. 2018, č. 1, s. 2–3 [cit. 20 1. 2019]. Dostupné na WWW:<http://docs.wixstatic.com/ugd/fd842e_32d4cd6d34604c0db805c7ec8024a075.pdf>.

KLAUS, V. ml. *KOMENTÁŘ: Dětské domovy na okraji zájmu*. [online]. Novinky.cz, 10. 4. 2018 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné na

WWW:<<https://www.novinky.cz/komentare/467890-komentar-detske-domovy-na-okraji-zajmu-vaclav-klaus-ml.html>>.

- KLAUS, V. ml. *Norsko je krásná země, ale nepojedu tam*. [online]. ODS.cz, 26. 1. 2015 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné na WWW:<<https://www.ods.cz/clanek/9042-norsko-je-krasna-zeme-ale-nepojedu-tam>>.
- LUMOS. *Pěstounská péče na přechodnou dobu. Výsledky průzkumu mezi pěstouny na přechodnou dobu* [online]. Praha: červen 2015 [cit. 20. 2. 2019]. Dostupné na WWW:< <https://www.wearelumos.org/vyzkumy/>>.
- MACELA, M. *Informace o postupech umístování dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu* [online]. Praha: 14. března 2013 [cit. 26. 12. 2018]. Dostupné na WWW:<https://www.mpsv.cz/files/clanky/14851/umistovani_deti_PPPD.pdf>.
- MARTINEK, J. *Polemika: Pěstované děti za úplatu? Ale jděte*. *Novinky.cz* [online]. 4. dubna 2018 10:43 [cit. 10. 2. 2019]. Dostupné na WWW:<<https://www.novinky.cz/komentare/468084-polemika-pestovane-deti-za-uplatu-ale-jdete-jan-martinek.html>>.
- MPSV ČR. *Analýza náhradní rodinné péče v České republice – závěrečná zpráva* [online]. Praha: MPSV ČR, 2013 [cit. 15. 1. 2019]. Dostupné na WWW:<<http://www.knihovnanrp.cz/online-katalog/analyza-nahradni-rodinne-pece-v-ceske-republice-zaverecna-zprava/>>.
- MPSV ČR. *Metodické doporučení MPSV ČR č. 6/2009* [online]. Praha: MPSV ČR, 2009. [cit. 27. 12. 2018]. Dostupné na WWW:< <https://www.mpsv.cz/cs/9084>>.
- NADAČNÍ FOND J&T. *Na cestě ke specializaci pěstounské péče* [online]. Praha: Nadační fond J&T, 2015 [cit. 28. 12. 2018]. Dostupné na WWW:<<http://www.knihovnanrp.cz/online-katalog/na-cestech-ke-specializaci-pestounske-pece/>>.
- NADAČNÍ FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin* [online]. Praha: Nadační fond J&T, 2015 [cit. 27. 12. 2018]. Dostupné na WWW:<<http://www.knihovnanrp.cz/online-katalog/pravni-a-financni-aspekty-doprovazeni/>>.
- MPSV ČR. *Statistiky* [online]. Praha: MPSV ČR [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné na WWW:<<https://www.mpsv.cz/cs/7260>>.
- Pěstounská péče na přechodnou dobu [online]. [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné na WWW:<<https://www.rpp.cz/>>
- STERN, J. *Přechodní pěstouni – spása či omyl?* [online] 20. 2. 2015 [cit. 3. 3. 2019]. Dostupné na WWW:< <http://www.halonoviny.cz/articles/view/34366468>>.

STUHLÍKOVÁ, L. *Hrozí nám Norsko, varuje poslankyně a chce zrušit pěstouny.*
[online]. Aktuálně.cz 21. 1. 2015 [cit. 10 2 2019]. Dostupné na
WWW:<[https://zpravy.aktualne.cz/domaci/hrozi-nam-norsko-varuje-poslankyne-
a-chce-omezit-
pestouny/r~5db86e909ff611e4bdad0025900fea04/?redirected=1551703203](https://zpravy.aktualne.cz/domaci/hrozi-nam-norsko-varuje-poslankyne-a-chce-omezit-pestouny/r~5db86e909ff611e4bdad0025900fea04/?redirected=1551703203)>.

Legislativní zdroje

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění platném k 1. 1. 2018
[online]. [cit. 20 2 2019]. Dostupné na WWW:< <https://www.zakonyprolidi.cz>>.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění platném k 1. 12. 2018 [online].
[cit. 20 2 2019]. Dostupné na WWW:< <https://www.zakonyprolidi.cz>>.

Zákon č. 200/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1997 Sb., o státní sociální
podpoře, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony, ve znění platném
k 1. 1. 2018 [online]. [cit. 20 2 2019]. Dostupné na WWW:<
<https://www.zakonyprolidi.cz>>.

Seznam zkratk

ČR	– Česká republika
KrÚ	– krajský úřad
OSPOD	– orgán sociálně-právní ochrany dětí
OSSZ	– okresní správa sociálního zabezpečení
PP	– pěstounská péče
PPPD	– pěstounská péče na přechodnou dobu
MPSV	– ministerstvo práce a sociálních věcí
NRP	– náhradní rodinná péče
NOZ	– nový občanský zákoník
SPOD	– sociálně-právní ochrana dětí
ÚP	– úřad práce
ÚSO	– úplné střední odborné (vzdělání)

Seznam příloh

- I. Informovaný souhlas (formulář)¹³⁵
- II. Soubor otázek pro pěstounky na přechodnou dobu¹³⁶
- III. Soubor otázek pro pracovnice z oblasti NRP¹³⁷
- IV. Ukázka rozhovoru s pěstounkou na PD¹³⁸

---

¹³⁵ Vlastní formulář. Vytvořen na základě teoretických poznatků. Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, s. 153

¹³⁶ Vlastní výzkum

¹³⁷ Vlastní výzkum

¹³⁸ Vlastní výzkum

Příloha č. I – Informovaný souhlas (formulář)

INFORMOVANÝ SOUHLAS S VYUŽITÍM VÝZKUMNÉHO ROZHOVORU (zaznamenaného pro účely bakalářské práce)

Výzkum probíhá pro účely zpracování bakalářské práce vedené na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Název bakalářské práce: Pěstounská péče na přechodnou dobu – motivace k rozhodnutí vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu

Autorka práce: Bc. Helena Kučerková

Zaměření práce: motivace k rozhodnutí vykonávat PPPD,
zjištění role finanční motivace k PPPD

Já, níže podepsaný/á dobrovolně a svobodně souhlasím s účastí ve výzkumu paní Heleny Kučerkové v rámci její bakalářské práce.

Byl(a) jsem seznámen(a) s účelem, cílem, okolnostmi a podmínkami výzkumu. Měl(a) jsem možnost zeptat se na nevyjasněné otázky a rozumím všem informacím, kterých se mi dostalo.

Jsem si vědom/a, že během rozhovoru se mohou vyskytnout pro mne nepříjemné otázky, na tyto nemusím odpovídat a rozhovor mohu kdykoliv ukončit.

(Ne)souhlasím s pořízením audionahrávky. Beru na vědomí, že k následnému přepisu rozhovoru se mohu vyjádřit. Bez mého dalšího písemného informovaného souhlasu nemohou být výsledky použity pro jiný výzkum.

Souhlasím se způsobem ochrany mé identity a zachování důvěrnosti během výzkumu.

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že všechny osobní údaje budou anonymizovány.

Jméno:

Podpis:

Datum:

Příloha č. II – Soubor otázek pro pěstounky na přechodnou dobu

1. Můžete mi, prosím, sdělit, jaké je Vaše vzdělání a kde jste dříve pracovala?
2. Kdy jste se stala pěstounkou na přechodnou dobu?
3. Jaký byl důvod stát se přechodnou pěstounkou?
4. Za jak důležité považujete tyto možné motivace:
  - Možnost smysluplné práce;
  - Finanční motivace;
  - Možnost pomoci dětem, aby nemusely být v ústavní péči;
  - Možnost mít doma (další) dítě.
5. Pečujete o děti sama či s partnerem?
6. Jaká byla reakce partnera na Vaše rozhodnutí?
7. Máte vlastní děti?
  - Pokud ano, jak ony reagovaly na Vaše rozhodnutí?
  - Jak prožívají tuto situaci?
8. Kolik dětí jste již měla v PPPD?
  - V jakém věku?
9. Kam tyto děti po ukončení PPPD odešly?
10. Jaká je Vaše doprovázející organizace?
11. Jak se změnila finanční situace Vaší rodiny poté, co jste se stala přechodnou pěstounkou?
12. Myslíte si, že je výše odměny pěstouna přiměřená?
13. Jak vnímáte postoj Vašeho okolí k PPPD?

Příloha č. III – Soubor otázek pro pracovnice NRP

1. Jaké je Vaše vzdělání?
2. Jaká je Vaše pracovní pozice?
3. Jak dlouho pracujete v oblasti náhradní rodinné péče a jak dlouho s pěstouny na přechodnou dobu?
4. Jaké osoby považujete z Vaší zkušeností za nejvhodnější pro výkon PPPD?
5. Jak by se daly charakterizovat nejčastější zájemci o PPPD?
6. Jaká je, podle Vás motivace osob vykonávat PPPD? Jakou roli v tom hraje finanční motivace?
7. Jakou roli hraje rodina?
8. Pro jaké děti je, podle Vás PPPD vhodná (z hlediska věku, situace)?
9. Jaká vidíte úskalí? Co byste případně změnil(a)?

Příloha č. IV – Ukázka rozhovoru s pěstounkou na přechodnou dobu

Označení respondentky: pěstounka P1

Kdy jste se stala pěstounem na přechodnou dobu?

Pěstovat jsem začala od ledna 2015. Žádost jsem podala v lednu 2014, rok trvaly přípravy. Před tím jsem pracovala v soukromé firmě desátým rokem.

Jak jste se o PPDP dozvěděla?

Dozvěděla jsem se to od kamarádky, její známá dělala přípravy. Vyprávěla mi o tom. Připadalo mi to zajímavý a hodně užitečný.

Jaký byl důvod stát se pěstounem?

Potřebovala jsem změnu. Měla jsem vnitřní pocit, že chci dělat něco, co mi bude dávat větší smysl. Nebylo to, že chci spasit všechny děti světa, ale hledala jsem smysluplnost a tohle mi smysluplný připadalo. Možná bych našla i něco jiného, co by mi to naplnilo, ale zrovna ta informace přišla.

Za jak důležité považujete tyto další motivace?

Finanční – no, tam bych dala tak dvojku, protože vím, že z toho můžu žít, že to stačí jakoby, bez ní by to nešlo, to by byla charita. Důležitý pro mě bylo, že to můžu brát jako práci, která mě nějak uživí. Ale kdybych šla po penězích, určitě nebudu dělat pěstounku.

Možnost pomoci dětem – no jasně, ta je taky vysoká. Já teda největší smysl vidím přechodku fakt u těch mimin. Bohužel se to pořád děje, že se dítě dostane z porodnice do kojeňáku, tak to bych fakt rdousila, protože to je prostě z mého pohledu prostě to nejhorší, co ten systém a ty lidi, co na tom kolaburují, dopustí. Někdy jsme se pozastavili, proč dítě z rodiny, za těch okolností, co tam jsou, do tý přechodky, šlo. Protože tam stejně byl nějaký výhled, že to jednou stejně skončí. Ale i tak je asi dobře, když to dítě zjistí, jak se dá fungovat normálně. Ale u těch mimin, tam je to prostě nejvíc, tam by ty kojeňáky v tomhle ohledu měly být úplně prázdný.

Možnost mít doma dítě – mám dvě vlastní děti, takže méně důležité.

Abstrakt

KUČERKOVÁ, H. Pěstounská péče na přechodnou dobu – motivace k rozhodnutí vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. České Budějovice 2019. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce J. Šetek.

Klíčová slova: náhradní rodinná péče, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, pěstoun, motivace

Práce se zabývá pěstounskou péčí na přechodnou dobu a motivací k rozhodnutí tuto péči vykonávat. Na začátku je pěstounská péče na přechodnou dobu představena jako součást náhradní rodinné péče v ČR. Teoretické kapitoly informují o problematice této péče, o jejím finančním zajištění a o situaci v Plzeňském kraji. Dále je vysvětleno, co je to motivace a pozornost je zaměřena na motivaci k pěstounské péči na přechodnou dobu. Teoretické poznatky byly doplněny výsledky kvalitativního výzkumu, který byl realizován formou polostrukturovaných rozhovorů se čtyřmi pěstounkami a dvěma pracovníci náhradní rodinné péče z Plzeňského kraje. Výzkum byl zaměřen na motivaci pěstounů a roli finanční motivace při rozhodování vykonávat tuto péči.

Abstract

Temporary foster care – the motivation for becoming a temporary foster parent

Key words: substitutional care, foster care, temporary foster care, foster parent, temporary foster parent, motivation

The thesis deals with the topic of temporary foster care and with the motivation for becoming a temporary foster parent. In the beginning the temporary foster care is introduced as a substitute form of the parental care in Czech republic. The theoretical chapters inform about the matter of this institute, about its financial support and the situation in the Pilsen Region. The next part briefly explains the term of the motivation and focuses on the motivation of foster parents for a temporary period. The theoretical findings are supplemented by the results of the qualitative research which was realized in the form of semi structured conversations with four foster parents and two workers of the substitutional care from the Pilsen Region. The research focused on the foster parent's motivation and the role of financial motivation in making decision to become a foster parent.